Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газета 1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

1 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА. № 191 (442). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

Мауно КОЙВИСТО:

Ўзбекистонга ташрифимдан мақсад мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро алоқаларни янада мустаҳкамлашдир

МАУНО КОЙВИСТО ЎЗБЕКИСТОНГА КЕЛДИ

Финляндия Республикаси Президенти Мауно Койвисто жаноблари бошчилигидаги Финляндия ҳукумати делегацияси 30 сентябрь куни Ўзбекистонга расмий ташриф буюрди.

Финляндия ва Ўзбекистон байроқлари билан безатилган Тошкент аэропортида меҳмонларни Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Ш. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Бош вазири А. Муталов, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Ражабов ва бошқа расмий кишилар кутиб олишди.

(ЎзА).

Финляндия делегацияси аэропортга тушиши биланоқ икки мамлакат Президентлари — Мауно Койвисто ва Ислом Каримов оммавий ахборот воситалари вакиллари билан учрашдилар. Мухбирларни қизиқтирган саволларга жавоб бердилар.

Шунингдек, Финляндия Республикаси Президенти матбуот учун қисқача баёнот берди. Ўзбекистонга ташрифимни бошлай туриб, ўз номимдан ва мени кузатиб келганлар номидан шуни айтмоқчиманки, деди Мауно Койвисто, Президент Ислом Каримовнинг мени ва рафиқамни республикангизга келишга таклиф қилганлигидан беҳад миннатдорман. Ўзбекистонга ташрифимдан мақсад мамлакатларимиз ўртасидаги ўзаро алоқаларни янада мустаҳкамлашдир.

Финляндия билан Ўзбекистон СССР тарқамай туриб ҳам яқиндан борди-келди қилар эди. Биз бу регион билан нисбатан кенг доирада савдо алоқалари олиб борардик. Фин сайёҳлари доимо Ўзбекистоннинг диққатга сазовор тарихий обидаларини кўриш иштиёқида бу ёқларга интилганлар. Бундан тўққиз йил илгари менинг турмуш ўртоғим ва қизим ҳам юртингизга келиб кетган эдилар.

Энди биз Ўзбекистон билан янада кенгроқ асосларда сиёсий алоқалар ўрнатиш ниятимиз бор. Келгусида турли соҳалар бўйича кўп қиррали, қизғин савдо-иқтисодий алоқалар ўрнатишга ҳаракат қиламиз.

Мен Президент Ислом Каримов билан Финляндияда икки марта учрашишга муваффақ бўлдим. Ўтган баҳорда хавфсизлик ва ҳамкорлик юзасидан Хельсинки якунловчи шартномасига имзо чекилди ва натижада Ўзбекистон ЕХҲКга аъзо бўлди. Иккинчи марта биз Хельсинкида ЕХҲКда иштирок этувчи давлатлар олий учрашувида кўришдик. Ушбу учрашувлар бизга халқаро сиёсатнинг айрим масалалари, шунингдек, мамлакатларимиз ўртасида икки томонлама муносабатлар хусусида ўзаро фикр алмашиш имконини берди.

Мауно Кайвисто сўзининг охирида мазкур ташрифи чоғида ана шу фойдали фикр алмашувларни давом эттиришни Ўзбекистон тарихи ва бугунги куни, шунингдек, республиканинг иқтисодий ва ижтимоий тараққиёти билан танишишни катта қизиқиш билан кутаётганлигини баён қилди.

БИР ДАРАХТНИНГ ИККИ ШОХИ

29 сентябрь куни Ўзбекистон Республикасининг Президенти девонида Ўзбекистон ва Қирғизистон Республикалари ўртасида дўстлик, ҳамкорлик ва ўзаро ёрдам тўғрисидаги шартнома ҳамда 1993 йилги савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги битим имзолангач, Президентлар И. Каримов ва А. Акаев биргаликда журналистлар билан суҳбатлашдилар.

Президент А. Акаев Қирғизистон Республикаси ҳукумат делегациясининг Ўзбекистонга расмий ташрифи хусусида шундай деди:

— Биз Ўзбекистон билан ҳали собиқ марказ қуламай туриб ҳам шартнома тузган эдик. Лекин бугун имзоланган ҳужжатлар ўша вақтдагисидан бутунлай фарқ қилади. Негаки, бугунги музокаралар ҳам, имзоланган ҳужжатлар ҳам СССР таркибидаги республикаларнинг эмас, балки халқаро ҳуқуқ субъекти бўлган икки мустақил давлат ўртасида ўтказилгани ва имзолангани билан ҳам қимматлидир. Расмий ташрифимиздан яна бир мақсад — Ўрта Осиё минтақасида тинчликни барқарорлаштириш йўлида баҳамжиҳат сиёсат юргизишни зилгани ва имзолангани билан маслаҳатлашиб олиш эди. Қирғизистон ва Ўзбекистон раҳбарларининг бу ҳақдаги фикрлари бир жойдан чиққанлиги бизни қувонтирди.

Президент И. Каримов имзоланган ҳужжатлар ён қўшни бўлган иккала халқ манфаатларига бирдай мос тушади ва янги ҳамкорликлар учун истиқболлар очади, деб умид билдирди.

Суҳбат вақтида Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги раҳбарларининг Бешкекда ўтказилиши кўзда тутилаётган учрашуви тўғрисида ҳам саволлар берилди.

И. Каримов ҳамдўстлик давлатлари раҳбарлари биргаликда имзолаган кўпгина ҳужжатлар жуда секинлик билан амалга оширилаётгани ёки умуман қоғозда қолиб кетаётганидан ташвишда эканини билдирди. Биз, деди у, иқтисодиёт ва коллектив хавфсизликка оид имзоланган ҳужжатларни мувофиқлаштирувчи ва назорат қилувчи ҳуқуқий орган тузиш тарафдоримиз, бироқ айрим давлат раҳбарларининг федерация ёки конфедерация ҳақидаги мулоҳазаларига қўшилмаймиз. Ўрта Осиё ва Қозоғистон Республикалари раҳбарлари учрашувига келсак, бу ҳамдўстлик давлатлари раҳбарлари биргаликда қабул қилган ҳужжатларга зид келмайди. Аксинча, Ўрта Осиё ва Қозоғистон минтақасида вужудга келган муаммоларни биргалашиб ҳал этиш йўлида қўйилган дастлабки қадамлардир.

Сўнгра иккала давлат раҳбари Тожикистонда давом этаётган фуқаролар урушини тўхтатиш ва у ерда тинчлик ўрнатиш учун қандай ишлар қилинаётгани хусусида сўзлаб беришди. Хусусан, Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон ва Россия Федерацияси Президентларининг қўшма баёноти мустақил Тожикистоннинг ички ишларига аралашмай туриб, урушни тўхтатиш йўлида муҳим омил бўлиши мумкинлигини таъкидлашди.

Воқеалар силсиласига эътибор берадиган бўлсак, дейди Ислом Каримов, Тожикистондаги қонли воқеалар Афғонистонда давом этаётган биродаркушлик урушининг мантиқий давомидир. То Афғон диёрида тинчлик ўрнатилмас экан, бу урушнинг бутун Ўрта Осиёга тарқалиш хавфи таҳлика солаверади. Чунки бу минтақада осойишталик бўлмаслигидан манфаатдор кучлар борлиги маълум бўлиб қолаяпти. Бундай ёвуз ниятлар амалга ошмаслиги учун кучларимизни бирлаштириш зарур. Бугун имзоланган ҳужжатларда муаммоларнинг ана шу жиҳатлари эътиборга олингани ҳам алоҳида аҳамиятга эга. Бундан ташқари, Қирғизистонда минг-минглаб ўзбеклар, Ўзбекистонда эса кўплаб қирғизлар истиқомат қилади. Маданий алоқаларни кенгайтириш, иқтисодий ҳамкорлик йўли билан миллатлараро дўстликнинг мустаҳкам пойдеворини яратиш мумкин. Ўзбеклар қирғизлардан чорвачиликни, қирғизлар эса ўзбеклардан деҳқончиликни ўрганиб, иқтисодиётлари ривожига ҳисса қўшадилар. Булар ҳаммаси бир бўлиб, келгусида Ўшдагига ўхшаш воқеалар такрорланмаслигининг ишончли кафили бўлиши мумкин.

Журналистлар ўзларини қизиқтирган бошқа саволларга ҳам батафсил ва ошкора жавоб олдилар.

(ЎзА).

АСҚАР АҚАЕВ ВАТАНИГА ЖЎНАБ КЕТДИ

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган Қирғизистон Республикаси Президенти Асқар Ақаев бошчилигидаги ҳукумат делегацияси 30 сентябрь куни ўз ватанига жўнаб кетди.

Меҳмонларни Тошкент аэропортида Ўзбекистон Республикаси Президенти И. Каримов ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолишди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН Ватаним маним

«ХАЛҚ СЎЗИ» МУХБИРЛАРИ ВА ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ АХБОРОТ АГЕНТЛИГИ ХАБАРЛАРИДАН

МАҚСАД—ЖАҲОН БОЗОРИГА ЧИҚИШ

● **Фойданинг бир қисмини аямаган киши пировардида бойийди.**

ПУЛНИ пул чақиради деганларидек, чиқимидан қочмаган киримга эга бўлади. Оҳангарон тумани ҳокимлиги Туркиянинг «Ассорти интер трейд ЛТД» фирмаси билан шу нақлга амал қилиб шартнома тузди. Фирма тумандаги жунни қайта ишлаш фабрикасида қўшма корхона очиб, тайёр кийим-кечак тикади ва жаҳон бозорига чиқаради. Фойданинг бир қисмини фирма олади, икки қисми фабрикада қолади.

ЎЗИНГДА ЙЎҚ, ОЛАМДА... БОР

● **Одатда танимаганни сийламайдилар. Ўзбекистон мустақил бўлгач, танилдиям, сийланяпти ҳам.**

Ҳозир дунёдаги тараққий этган мамлакатларнинг кўпидан Ўзбекистонга инсонпарварлик ёрдами келиб турибди. Жумладан, яқинда Америкадан келган танқис дори-дармонлар, қуритилган сут, турли мева шарбатлари ва ширинликлар Термиз шаҳридаги шифохоналарда даволанаётган беморларга, шунингдек, ёлғиз кексалар ва ногирон болаларга тақсимланди.

ШУНИСИГА ҲАМ ШУКР

● **Қизилқум чўли бағридаги хонадонларда ўтаётган тўй-маърака дастурхонида парварда пайдо бўлди.**

БИР-ИККИ йил аввал қанд-қурсдан меъдаси тўйиб, уни ортиқча исроф қилган кишилар бугун «қанд бўлмаса, парварда-да» дея шукр қилмоқдалар. Томди тумани марказида очилган парварда цехи улар жонига оро кирди. Ширинлик биринчи галда йиғин ўтказаётган хонадонларга сотилаяпти.

МАОШДАН БЕШ БАРАВАР КЎП

● **Навоий нон маҳсулотлари бирлашмасида пенсияга чиққанлар хурсанд.**

РАҲБАРЛАР одил, жамоа аҳил бўлган жойда меҳнат кишиси қадр топади. Ушбу бирлашмани шундай корхоналар қаторига қўйиш мумкин. Меҳнат жамоаси пенсияга кузатилаётган фахрийларга ойлик маошларидан беш баравар кўп пул ажратишга қарор қилди. Масалан, корхона сантехниги Ю. Юрин пенсияга чиқиш чоғида 15 минг сўм ёрдам пули олди.

ЎЗИ НАСЛДОР, ТЕРИСИ БЕБАҲО

● **«Томди» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида қоракўл қўйининг янги зоти яратилди.**

ИЛМИЙ-ТАДҚИҚОТ амалиёт билан узвий боғлаб олиб борилса, самара бермай қолмайди. Ўзбекистон қоракўлчилик илмий-тадқиқот институти олимлари билан Томди тумани чорвадорлари буни амалда исботлашди. Улар яратган қоракўл қўйининг янги зоти ҳам яхши насл беради, ҳам териси қимматбаҳодир.

УЛЪТРАТОВУШНИНГ ЯНГИ «КАСБИ»

● **Фтизиатрия ва пульмонология илмий-тадқиқот институти ходимлари касалликни энди бошланган пайтдаёқ аниқлаш усулини топдилар.**

УЛЪТРАТОВУШ касалликни аниқлашдан ташқари даволаш натижаларини назорат қилиш, бемор жисмидаги ўзгаришларни кузатиб бориш имконини берар экан.

Институт олимлари яратган усул суяк, бўғин, буйрак сили ва бошқа хасталикларни аниқлаш ва даволаш жараёнида фойдаланилади. Улътратовушнинг инсон жисмига зарарсизлиги ҳисобга олинса, бу аҳоли саломатлигини ёппасига текшириш борасида истиқболли усул эканлиги равшандир.

ЯНГИ ГАЗЕТ.

● **«Ватан тараққиёти» фирқасининг бош нашри — «Ватан» дунё юзини кўрди.**

Газета шиори — халқ мақоли: она юртинг — олтин бешигинг. Зеро, Ватан ҳақида бундан пеш айтиб бўлмас. Унинг илк саҳифасида Ватан байроғини тутган Кексалик ва Навқиронлик рамзи бор. Ўзбекистон халқ ёзувчиси Асқад Мухторнинг янги газет ҳақидаги илиқ сўзи бор. Умуман, янги нашрнинг барча саҳифаларидан янгиликка янгича қараш ижодкорона нигоҳ нафаси, уфуриб турибди.

● *Муносабат*

Абдулла ОРИПОВ,
Ўзбекистон халқ шоири

ЯХШИЛИК ЗАМОН ТАНЛАМАЙДИ

Ўзбекистонимизнинг мустақилликка эришганлиги хўб иш бўлди. Очиғи, озодлигимизнинг дастлабки кунларида ватандошларимизнинг бир қисми карахт ҳолда турган бўлса, бир қисмимиз ғалабадан масту-мустағриқ, яъни эйфория (сархушлик) ҳолатида эдик.

Ватаннинг бундан кейинги истиқболи қандоқ кечади? Бузилган иморатнинг ўрнида қанақа иншоот қурмоқчимиз? Мафкура масаласи қай тарзда ечилади? Иқтисодиётимиз қайси йўлдан боради? Совет империяси даврида яшаган, лекин ўзининг истеъдодини қийин шароитларда ҳам намоён эта олган ўзбек авлодининг баҳоси нечук бўлади? Мени шунга ўхшаш саволлар кўп ўйлантиради.

Ислом Каримовга миннатдорчилик билан шу гапни айтмоқчиман: Сиз, муҳтарам Президент, кўпчиликни ташвишлантирган саволларни ўйлаб юрган экансиз. Сиз бу муаммоларга раҳбар сифатида ўз муносабатингизни билдириб, дастур даражасида рисола ёзибсиз. Бунинг учун қуллуқ. Масалан, Попов, ёхуд Солженицин Россия ҳақида, ёхуд Кравчук ва Назарбоев ўз мамлакатлари тақдири хусусида, яшаб турган ижтимоий иқлимларидан келиб чиқиб турли тавсиялар беришлари мумкин. Уларнинг ҳам айтганлари ўз юртларига доирдир. Бироқ, бизнинг Президентимиз Ўзбекистон ва унинг келажаги учун дастурини эълон қилди. Албатта, турли соҳаларнинг мутахассислари рисоладан ўзларига тегишли хулосалар чиқариб оларлар, балки фикрларини айтсалар ҳам керак. Лекин мен бир мафкурачи сифатида бу дастурдан мамнун бўлдим. Бир мисол айтай: афсуски, кўчани тўзитиб, ўз устозларимизни беҳурмат қилаётибмиз. Айниқса Ҳамид Олимжон, Ғафур Ғулом, Ойбек, Абдулла Қаҳҳор, Шайхзода, Миртемир ижодига муносабат қоронғилашган эди.

Буларнинг барчасини бағри кенглик билан қамраб ола билган муаллиф, жумладан устоз Ғафур Ғуломнинг «Сен етим эмассан» шеърига муносиб баҳо берибди. Мен бундан мамнун бўлдим. Умуман рисолада ўтмиш қадриятларимиз ғурури қайд этилган.

Лекин яқин 20—30 йил орасида қилинган ишлар, анъаналар хўб айтилибди. Хусусан бу ҳақда қуйидаги гаплар битилган: «...ёзувчиларнинг халқаро Тошкент учрашуви, фестиваллар ва илмий анжуманлар ҳар доим дўстлик ва маданиятнинг ёрқин тимсоли бўлиб қолади».

Дўстларим, булар ғоят муҳим гаплардир. Баъзи бировларга бу тадбирлар эскиликни эслатади, лекин яхшилик замон танламайди.

Ушбу дастурда яна тағин мени хурсанд қилган жиҳатлардан бири шудир: **«Ўзбек диёрида, тарихда кўп марта бўлганидек, яна янгидан ўзимизнинг бетакрор ва илғор, иқтидорли ва энг муҳими — инсонларга керакли қадриятларимиз барпо этилади».**

Ўтмиш ўлмасин — келажак яшасин, дегани шу бўлади.

Сўзимнинг охирида такрор бўлса ҳам бир гапни айтай. Мен Данте таржимони сифатида Римга бордим. Турли партиялар мени якдиллик билан сийладилар. Уларни ягона мақсад — миллий ифтихор, яъни Данте даҳоси бирлаштирар экан. Уларга ҳавас қилган эдим. Қарангки, шундай кун бизнинг ҳам бошимизга тушди. Лекин у Данте эмас, номи — Мустақиллик.

ЮТУҚ СОҲИБИ КИМ?

(махсус мухбиримиз телефон орқали хабар қилади)

Ўзбекистон заёми — мустақиллик меваси. У ярим йилдаёқ Ўзбекистон аҳолисининг ишончини қозонди, яшовчанлиги ва истиқбол учун нафи катталигини намоён этди. 30 сентябрь куни Урганчда ўтказилган иккинчи ютуқлар тиражи бунинг ёрқин ифодаси бўлди.

Тираж муносабати билан 29 сентябрь куни Урганчнинг марказий майдонида оммавий сайил ўтказилди. Халқ талантларининг «Хоразм наволари» санъат кўриги, шеърхонлик кечаси, мўйқалам соҳибларининг кўргазмаси, спорт мусобақалари мухлисларни мамнун этди. Тантаналарда мустақил Ўзбекистоннинг заёми кенг тарғиб ва ташвиқ этилди. Спорт мусобақаси ғолиблари фахрий совринлар сифатида заём облигациялари билан тақдирландилар.

30 сентябрь тантаналарнинг авж нуқтаси бўлди. Вилоят марказидаги Огаҳий номли театрнинг муҳташам биноси олдидаги майдон эрталабданоқ томошабинларга лиқ тўлди. Соат 9.00. Жарчилар 12 фоизли Ўзбекистон ички ютуқли заёмининг иккинчи тиражига бағишланган тантаналар бошланганлигидан одамларни огоҳ этдилар. Тираж ўтказиш комиссияси раиси, Урганч шаҳар ҳокими Р. Султонов маросимни очиқ, деб эълон қилди. Жажжи кичкинтойлар дастлабки омад номерларини чиқариб олишади. Ютуқларнинг дастлабки эгалари ҳам маълум бўлади. Тираж маросимига умид билан келган урганчлик Саломат Қурбонова, муаллим Разатбой Одамов, санъаткор раққос Отамурод Тожиев мўмай пул ютуқларининг биринчи соҳиблари бўлишди.

Ўзбекистон заёми аҳоли томонидан катта қизиқиш ва ишонч билан харид қилинаётгани маросимга тантанавор кайфият бағишлади. Тиражда жами 40 мингта ютуқ ўйналди. Уларнинг биттасини 250 минг сўмлик, ўнтасини 100 минг, элликтасини 50 минг, юзтасини 25 минг, икки мингтасини 10 минг, 17 минг олти юзтасини 5 минг, 20238 тасини икки минг сўмлик ютуқлар ташкил этди. Шу кунгача сотилган заём облигациялари миқдори эса 4 миллиард сўмликдан ҳам зиёд.

Маросим маҳаллий ва республика ойнаи жаҳони орқали тўғридан-тўғри олиб кўрсатилди. Ютуқлар тиражининг тантанали бошланиши маросимида вилоят ҳокими М. Жуманиёзов иштирок этди.

С. АБДУЛЛАЕВ.

ҚАРС БИР ҚЎЛДАН ЧИҚМАЙДИ

ДЕЙИШДИ ЎЗБЕКИСТОН ВА РОССИЯ ИШБИЛАРМОНЛАРИ УЧРАШУВИНИНГ ҚАТНАШЧИЛАРИ

Куни кеча Ўзбекистон ва Россия ишбилармонларининг учрашуви ниҳоясига етди. У ишбилармонлик кўламини кенгайтиришда, давлат ва хусусий хўжалик алоқаларининг ўзаро узвий ҳамкорлигини йўлга қўйишда, Россия билан Ўзбекистон ўртасида давлатлараро ва амалий муносабатларни янада такомиллаштиришда янги босқични бошлаб беради.

Қуйида сиз учрашув қатнашчиларининг фикр ва мулоҳазалари билан танишасиз.

Рамизулла МЎМИНОВ, «Карвон» биржаси илмий кенгаши раҳбари, Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, профессор:

— Мен учун бу учрашувнинг ўзига хос маъноси бор. Бу учрашувда Россия ҳукумати ишбилармонлари билан алоқаларимиз таҳлил қилинди. Ва ўзининг янги қиёфасини топди. Бизнинг республикамиз ҳозирги шароитда бундай фойдали ҳамкорликларга муҳтож. Мен учрашув қатнашчиларининг диққатини мустақилликни мустаҳкамлаш ва иқтисодиётни ислоҳ қилишда кўпроқ илм-фан ютуқларини ишлаб чиқаришга жорий қилиш йўлидан боришга қаратдим. Маълумки, фанни ривожлантиришни фақат бюджет ҳисобидан амалга ошириш мушкул. Шунинг учун ҳам ишбилармонлик йўллари билан фан ривожига ҳисса қўшиш чораларини кўриш лозим. Иқтисодий ислоҳот ўтказишда олимлар иштироки ва ўрни ўз мавқеига эга. Ҳозирги кунда чет эллардан келтирилаётган технологияларни танлашда уларнинг иштироки ғоят зарур. Олимлар ва саноатчилар бир-бирлари билан ҳамкорлик асосида фаолият кўрсатсаларгина маълум ютуқларга эришиш мумкин.

Хорижий давлатлар билан алоқаларга киришар эканмиз Россия бу ерда воситачи эмас. Албатта, узоқ йиллар мобайнида иқтисодий алоқада бўлганлигимиз ҳозир ҳам муҳим роль ўйнамоқда.

Мен ўйлайманки, Россия билан ҳар тарафлама ҳамкорлик қилиш Президент сиёсатини амалга ошириш омилларидан биридир.

Вениамин СКВИРСКИЙ, «Россия экологияси» жамғармасининг президенти, (Санкт-Петербург):

— Мен асли ўзбекистонликман. Тошкентда туғилиб ўсганман. Тақдир тақозоси билан Ленинградда қолиб кетдим. Ҳажвчи-ёзувчиман. Сиёсий-иқтисодий ўзгаришлар таъсириданми, ишбилармонликни касб қилиб олдим. Мен бошчилик қилаётган фондимиз экология муаммоларини ҳал этиш билан шуғулланади, банклар билан фаол ҳамкорлик қилади. Россиянинг йирик саноат минтақасига сармоялар жалб этаяпти. Кўпчилик Россия бизнесменлари қатори мен ҳам Тошкент учрашувига қизиқиб қолдим. Боиси шуки, Ўзбекистон Республикасида сиёсий вазият барқарор бўлиб турибди. Бизнинг ҳамкорлигимиз икқала томонга ҳам манфаатли бўлиши керак. Мен бу учрашувда Санкт-Петербургда Ўзбекистоннинг савдо ваколатхонасини, Тошкентда эса Россиянинг савдо ваколатхонасини очиш таклифини илгари сурдим. Ўзбекистонликлар шу йўл билан бизнинг портларимиз орқали Европага тўғридан-тўғри чиқавераdилар. Петербургликларга эса мева-сабзавот маҳсулотлари доимий равишда юбориб туриладиган бўлади. Хуллас, манфаатли ҳамкорлик соҳалари серқирра. Ўзаро амалий шерикчилик йўналишлари аниқ белгилаб олинса, бас.

Мели ҚОБИЛОВ, Жиззах ишбилармонлар уюшмасининг президенти, Ўзбекистон Республикаси халқ депутати:

— Россия ишбилармонлари билан ўтказилган бу учрашувни кўп кишилар фақат ишбилармонларнинг анжумани деб ҳисобламоқдалар. Менинг назаримда, буни бемалол сиёсий анжуман, деса бўлади. Чунки бу учрашувда иккита республика ижтимоий-иқтисодий ҳамкорлигига оид жиддий масалалар ҳал этилди. Республикамизда ижтимоий-сиёсий вазиятнинг барқарорлиги бундай сиёсий тадбирларни ўтказишга қулай шароит яратмоқда. Семинар-кенгашнинг муҳокамасига қўйилган масалалар ҳаётий муҳимдир. Бу учрашувда кўп масалалар хусусида россияликлар билан фикримиз бир жойдан чиқди. Биз Тюмень вилояти ишбилармонлари билан кўп суҳбатлашдик. У — жуда бой ўлка. Бу ерда Ўзбекистон учун зарур нарсалар жуда кўп. Сибирликлар эса қанд-шакар етказиб берилишидан манфаатдор. Биз уларга: «Қанд заводлари учун машина-ускуналар юборинглар. Биз қанд-лавлаги етиштиришга киришамиз. Сизга ҳам, бизга ҳам фойда», дедик.

Суҳбатни О. РАҲИМОВ ёзиб олди.

Жиззах трикотаж ишлаб чиқариш бирлашмасига қарашли пайпоқ тўқув корхонаси ўтган ярим йилликда 118 минг 120 жуфт пайпоқ ишлаб чиқарди. Корхона яқинда ташкил этилганига қарамай 22 турдаги хилма-хил пайпоқлар тўқиб чиқармоқда.

СУРАТДА: корхона илғор сараловчиси Наргиза ЗОИРОВА.

Б. Тўраев олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида

Собиқ иттифоқдош республикалар ҳудудида бозор муносабатларига ўтиш, нархларга эркин тус бериш шароитида Ўзбекистон Республикаси ички бозорини ҳимоя қилиш зарурати вужудга келди.

Мавжуд ресурсларни сақлаб қолиш, аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари ва халқ истеъмоли моллари билан таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикасининг Президенти, республиканинг қонун чиқарувчи ва ижроия ҳокимиятининг олий идоралари хом ашё, қишлоқ хўжалик ва саноат маҳсулотларини республикадан ташқарига олиб кетишни тартибга соладиган бир қанча қарорлар қабул қилдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг топшириғига биноан Вазирлар маҳкамаси маҳсулотларни республикадан ташқарига олиб кетиш юзасидан белгиланган тартибни вазирликлар ва идоралар, маҳаллий бошқарув идоралари қандай бажараётганини кўриб чиқди ҳамда «Товар-моддий бойликларни Ўзбекистон Республикасидан ташқарига олиб кетиш қоидалари жиддий бузилаётгани ҳақида» қарор қабул қилди.

Қарорда таъкидланганидек, кўрилган чоралар қишлоқ хўжалик ва саноат маҳсулотларини республикадан ташқарига ғайриқонуний йўл билан олиб кетишни камайтиришни таъминламаяпти. Йил бошидан буён белгиланган тартибни 10 минг мартадан кўпроқ бузиш ҳоллари аниқланди, бунда 707 миллион сўмлик маҳсулотни республикадан ташқарига олиб кетишга ҳаракат қилинган.

Пахта толаси, пахта, пилла, жун ва бошқа қимматли қишлоқ хўжалик хом ашёсини, республика четга сотадиган рангли металларни Ўзбекистон Республикасидан ташқарига олиб чиқишда суиистеъмолларга йўл қўйилмоқда.

Шу даврда 214 миллион сўмлик пахтачилик маҳсулотларини ғайриқонуний йўл билан олиб кетишга уринишларга чек қўйилди.

Истеъмол бозорида кескин аҳвол юз берган бир пайтда валюта эвазига сотиб олинган чой, қанд-шакар, ун каби озиқ-овқат маҳсулотларини, халқ истеъмоли молларини, шунингдек ўсимлик ёғи, сарёғ, асал, ҳамда талаб катта бўлган бошқа молларни, шу жумладан бинокорлик материалларини, металл конструкцияларни ва техника ускуналарини республикадан ташқарига олиб чиқиб кетишга уриниш ҳоллари давом этмоқда.

Шу билан бир вақтда, Вазирлар маҳамасининг таъкидлашича, Ўзбекбирлашув, Ўзбексавдо давлат уюшмаси, Ўзбекистон нефть маҳсулотлари концерни, «Узгосметконцерн», «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимиятлари раҳбарлари республика аҳолисини маҳсулотлар билан таъминлашда юз берган кескин аҳволга яраша ташвиш чекмаётирлар.

Қарорда «Узхлопкопром» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси, Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши ҳамда Андижон, Жиззах, Самарқанд, Сурхондарё вилоятларининг ҳокимиятлари товар-моддий бойликларни жўнатиш устидан қаттиқ назорат ўрнатмаганликлари таъкидланади.

Айрим вазирликлар, идоралар, концернлар, маҳаллий бошқарув идоралари зарур ҳужжатларни пухта ўрганмай туриб, товар-моддий бойликларни олиб чиқиб кетишга рухсатномалар бермоқдалар, ижозатнома бериш ҳуқуқидан қандай фойдаланилаётганини суст назорат қилмоқдалар. Маҳсулот олиб кетишга рухсатнома бериш ўзларининг иши бўлса ҳам бундай рухсатни олиш учун аризачиларни кўпинча юқори идораларга юбориб ортиқча сансолорликни вужудга келтирмоқдалар.

Қарорда давлат божхоналар комитети ишидаги нуқсонлар ҳам кўрсатилган. Божхоналар комитети вазирликлар ва идоралар, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимиятлари билан мустаҳкам алоқа ўрнатмаган. Комитет ходимлари орасида олиб бориладиган ишлар, ходимларни танлаш ва жой-жойига қўйиш анча яхшилашга муҳтож.

Божхоналар томонидан мусодара қилинган товар-моддий бойликларни сотиш юзасидан шу вақтгача аниқ тартиб ва қаттиқ назорат таъминланмаган.

Қарорда таъкидланишича, оммавий ахборот воситалари ички бозорни ҳимоя қилиш муаммоларини, божхоналарнинг, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг ва маҳаллий бошқарув идораларининг бу соҳадаги кундалик фаолиятини етарли даражада ёритмаяпти.

Ҳукумат қарорлари бажарилишини тегишлича назорат қилишни таъминламагани, белгиланган тартибга қатъий риоя этилишини таъминлайдиган узил-кесил чоралар кўрмагани, бу ишда катта нуқсонларга йўл қўйгани учун Жиззах вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари ўртоқ К. Н. Ортиқмуродовга қаттиқ ҳайфсан эълон қилинди. Бундай воқеаларга яна йўл қўйилган тақдирда унинг лавозимида қолиш қолмаслиги масаласи кўриб чиқилиши ҳақида огоҳлантирилди.

Самарқанд шаҳри ҳокимининг ўринбосари ўртоқ Ф. Н. Ғиёсов қаттиқ огоҳлантирилди.

Самарқанд вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари ўртоқ Т. Р. Қиличов, Андижон вилояти ҳокимининг биринчи ўринбосари ўртоқ М. А. Алимов бу ишда камчиликларга йўл қўйгани кўрсатиб ўтилди.

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгашига давлат божхоналар комитетининг товар-моддий бойликларни республикадан ташқарига олиб кетиш тартибини таъминлаш ишидаги камчиликлар ҳақидаги материаллари асосида Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгаши раисининг биринчи ўринбосари ўртоқ Д. Н. Шамшетовнинг шахсий жавобгарлиги тўғрисидаги масалани кўриб чиқиб тегишли қарор қабул қилиш топширилди.

«Ўзгосметйўл» концерни, «Ўзпахтасаноат» республика ишлаб чиқариш бирлашмаси, «Узлегснабсбит» бош бошқармаси, «Ўзшартномасавдо» давлат уюшмаси, «Ўзбек нефтмаҳсулот» концерни, «Ўзбексавдо», Ўзбекбирлашув, Ўрта Осиё темир йўл бошқармаси, «Ўзбекистон ҳаво йўллари» миллий авиакомпанияси, Ўзбекистон Республикаси Автомобиль транспорти вазирлиги раҳбарлари ҳам ўзларига қарашли корхоналар, ташкилотлар ва муассасалар маҳсулотни олиб кетиш тартибига риоя этишлари учун шахсан жавобгар эканликлари ҳақида қаттиқ огоҳлантирилдилар. Уларга хом ашё ва маҳсулотларни ғайриқонуний йўл билан олиб чиқиб кетишга кўмаклашаётган, ана шу мақсадлар учун транспорт ажратиш чоғида суистеъмолга йўл қўйган шахсларга нисбатан энг қаттиқ чоралар кўриш зарурлиги айтилди.

Вазирликлар ва идораларнинг Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар кенгашининг, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимиятларининг раҳбарларига, ўзларига қарашли корхоналарда, аввало кичик ва қўшма корхоналарда, ташкилотларда, муассасаларда товар-моддий бойликларни республикадан ташқарига олиб кетиш билан боғлиқ ишларнинг аҳволини чуқур таҳлил этиш, ғайриқонуний йўл билан маҳсулот олиб кетиш ҳолларини бутунлай истисно қиладиган узил-кесил чораларни кўриш, транспортдан фойдаланиш қоидалари устидан тегишли назоратни амалга оширмаган раҳбарларни лавозимидан бўшатишгача жазолаш топширилди.

Вазирлар маҳкамаси «Ўзшартномасавдо»га тегишли вазирликлар ва идоралар, маҳаллий бошқарув идоралари билан биргаликда бир ой муддатда хом ашё ва маҳсулотларни ғайриқонуний йўл билан олиб чиқиб кетишнинг олдини олишга, мусодара қилинган товар-моддий бойликларни сотиш устидан қаттиқ назорат ўрнатишга, вазирликлар ва идораларнинг, маҳаллий бошқарув идораларининг республика ички бозорини ҳимоялаш ишларини мувофиқлаштиришга доир маъмурий ва иқтисодий чораларни кўзда тутадиган таклифларни Вазирлар маҳкамасига тақдим этишни топширди.

Ўзбекистон Республикаси давлат божхоналар комитетига ўз фаолиятини асосан хом ашё, қишлоқ хўжалик ва саноат маҳсулотлари ғайриқонуний равишда олиб кетилишининг олдини олишга қаратиш топширилди. Олиб кетилаётган юкларнинг декларацияси тўлдирилишида ва бу маҳсулотларни олиб кетиш қонунийлигини тасдиқлайдиган ҳужжатларни текшириш, республикадан ташқарига юк ташийдиган автотранспорт воситаларини, темир йўл составларини, самолётлар ва дарё кемаларини текшириш ишида юксак маҳорат таъминлансин, ушлаб қолинган юкларнинг сақланишини ва белгиланган тартибда топширилишини таъминлайдиган амалий чоралар кўрилсин.

Тегишли рухсатнома олмай туриб, маҳсулотларни олиб чиқиб кетишга йўл қўйиб бўлмаслиги тўғрисида меҳнат жамоалари орасида, истиқомат жойларида, оммавий-ахборот воситалари орқали тушунтириш ишлари мунтазам олиб борилсин. Ходимлар билан ишлашни, уларни танлаш ва жой-жойига қўйишни яхшилаш, хизмат мавқеини суиистеъмол қилишни, божхона хизмати ходимлари ваколатларини ошириб юборишни истисно қилиш зарурлигига алоҳида эътибор қаратилди.

Қарорда божхоналар комитети вазирликлар, идоралар, Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳри ҳокимиятлари билан мустаҳкам алоқани таъминлаши, уларни тез-тез хабардор қилиб туриши, республикадан ташқарига олиб кетилаётган товар-моддий бойликларни ушлаб қолиш ҳолларини биргаликда муҳокама қилиш ва уларнинг ҳар бири юзасидан тегишли чоралар кўриш лозимлиги таъкидланади.

Вазирлар маҳкамаси Ўзбекистон Миллий ахборот агентлигига, Ўзбекистон давлат телекўрсатув ва радиоэшиттириш компаниясига, республика газеталарининг муҳарририятларига ички бозорни ҳимоя қилиш муаммоларини, маҳсулотларни ғайриқонуний олиб кетиш ҳолларига доир материалларни тез-тез ёритишни тавсия қилди.

Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги давлат назорати комитетига, Ўзбекистон Республикаси прокуратурасига, Ўзбекистон Республикаси Олий судига қонунларга риоя этилишини ва республика ҳукуматининг ички истеъмол бозорини ҳимоя қилишга доир қарорларининг бажарилишини, судларнинг товар-моддий бойликларни ғайриқонуний равишда олиб кетиш ҳақидаги ишларни кўриб чиқишга доир фаолиятини назорат қилиб боришни кучайтириш ва бу назоратни қаттиқ йўлга қўйиш зарурлиги, маҳсулотларни ғайриқонуний равишда олиб кетиш сабабларини аниқлаш ва бунга кўмаклашган шахсларни жавобгарликка тортиш учун оператив чоралар кўриш тўғрисида мурожаат қилди.

Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Бош вазир ўринбосарлари — Вазирлар маҳкамасидаги мажмуаларнинг раҳбарлари зиммасига юклатилди.

• Мустақил одимлар

ХАЛҚ ҲОКИМИЯТИ

1991 йил 31 августда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги конституциявий қонунида «Ўзбекистон Республикаси, ўз таркибидаги Қорақалпоғистон республикаси билан бирга мустақил, демократик давлатдир», деб таъриф берилган. Бу таъриф 1978 йилги Конституциямизнинг 1- ва 68-моддаларидаги Ўзбекистон Республикаси суверен, социалистик ва умумхалқ давлати деб ёзиб қўйилган таърифдан жиддий равишда фарқ қилиб турибди. Илгари Ўзбекистон собиқ СССР таркибидаги суверен давлат дейиларди. Лекин бу расмий тусдагина эди, холос. Эндиликда у тамоман мустақил давлат (суверен тушунчасидан кенг) мақомини олди ва ўз ихтиёри билан Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги сафида турар экан, бошқа бирон давлат таркибига кирмайди, ўзининг миллий-давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилишини, ҳокимият ва бошқарув идоралари тизимини, ўз қонунларини мустақил белгилайди. Илгари бу ва бошқа кўпгина масалаларнинг асослари Иттифоқ давлати — марказ томонидан белгилаб қўйилар эди.

Ўзбекистоннинг мустақил давлат мақомини олиши катта тарихий воқеа бўлди, унинг ваколатларини мисли кўрилмаган даражада кенгайтириб, барча ички ва ташқи сиёсий, иқтисодий, ижтимоий-маданий масалаларни ўзи бевосита ҳал этишга киришди. Давлат идораларининг марказга итоат қилишига барҳам берилди. Шу боис республикамизнинг мустақиллиги тўғрисида турли мутахассислар кўплаб муҳим масалаларни матбуотда ёритиб боришмоқда. Бироқ келтирилган янги таърифнинг иккинчи қисми, яъни Ўзбекистоннинг демократик давлатлиги ҳақида жуда кам гапирилмоқда. Шу сабабли республикамизнинг ҳозирги ва яқин келажакдаги демократик характери ҳақида қуйида бевосита фикр юритамиз.

Маълумки, мамлакатимизда мулкчиликнинг турли шаклларига асосланган бозор муносабатларига ўтиш даврида давлат сўзсиз сақланиб қолгани ҳолда унинг тузилиши ва сиёсатида жиддий демократик ўзгаришлар содир бўлади. Аввало шуни айтиш кераки, эндиликда социализм ғоясидан, ягона партиянинг жамият ва давлат ҳаётидаги раҳбарлигидан, халқ хўжалиги ривожланишини фақат давлат томонидан режалаштириш каби етакчи бўлиб келган ғоялардан воз кечилаяпти. Хўш, шундай экан, давлат қурилиши соҳасида уларнинг ўрнини қандай ғоялар, тушунчалар, қоидалар эгаллаши лозим? Ёки бошқача қилиб айтганда, янги даврда давлат қандай бўлмоғи керак? Бу саволга жавоб берганда ва уни ҳал этганда жаҳонда ва Совет даврида давлат ривожланишининг ижобий ва салбий тажрибаси асос қилиб олинар, деб ўйлаймиз.

Бизнингча, ҳозирги пайтда бу соҳадаги бош масала — давлатнинг демократик табиатини, моҳиятини тубдан кенгайтириш, чуқурлаштириш, кучайтиришдан иборат. Давлатнинг демократизми унинг икки жиҳатини — тузилиши ва сиёсий фаолиятини ўз ичига қамраб олади.

Бунда халқ ва давлат ўртасидаги ўзаро муносабатлар дастлабки ўринга чиқади. Қайси бири бирламчи — халқми, давлатми? Жамиятимизда давлатнинг аҳамиятини камайтирмаган ҳолда айтиш лозимки, бу муносабатларда халқ бирламчидир, яъни оқибат натижада халқ устундир. Бу ғоя Ўзбекистон Республикасининг давлат мустақиллиги асослари тўғрисидаги қонунида жуда аниқ ифодаланган: «Ўзбекистон Республикасининг **халқи суверендир** ва у республикада **давлат ҳокимиятининг бирдан-бир соҳибидир».** Демак, ҳозиргача расман яшаб келган Ўзбекистонда «бутун ҳокимият халқникидир» деган фикр фақат конституциявий бўлиб қолмасдан, балки амалда ҳам шундай бўлмоғи ва рўёбга чиқмоғи назарда тутилади. **Демократия** деган сўзнинг луғавий маъноси ҳам шунга монанд келиб, **халқ ҳокимияти деган тушунчани беради.**

Ушбу ҳужжатда яна битта ўта муҳим қоида олға сурилади. Унга кўра **халқ «ўз ҳокимиятини ҳам бевосита, ҳам вакиллик идоралари тизими орқали амалга оширади».** Демократик жамиятда ҳокимиятни халқ томонидан бевосита амалга ошириш белгиловчи роль ўйнаб, доимо кенгая бориши лозим. Халқ томонидан Президентни, Олий ва маҳаллий кенгашларни сайлаш, референдумлар ўтказиш, қонун ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳасини муҳокама қилиш, меҳнат жамоаларидаги йиғинларда тегишли масалаларни ҳал этиш, турли муаммолар бўйича ўз фикр-мулоҳазаларини билдириш кабилар бевосита демократия шаклларидандир. Энди улар халқ иродасини ҳам расман, ҳам чинакам ифодалашнинг муҳим йўналишлари бўлиб қолаверади. Халқнинг фикри, эрки ва манфаатини кенг ифодалаган ҳолдагина давлат демократик тус ола билади. Бундай давлатда фуқаролар кафолатланган ва кенг сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқ ва эркинликларга эга бўлади.

Юқорида айтганимиздек, халқ ўз ҳокимиятининг иккинчи муҳим қисмини адо этишни давлатга, унинг идораларига, аввало Олий ва маҳаллий кенгашларга юклайди. Буни одатда вакиллик демократияси дейилади. Чунки бунда халқ номидан ҳокимиятни унинг вакиллари — депутатлари, ҳокимлар ва бошқа сайланган ҳамда тайинланган мансабдор шахслар амалга оширади. Вакиллик демократияси, яъни давлат идоралари фаолияти устидан халқ назорати ҳам муҳим аҳамият касб этади.

Демократик давлатда қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд идоралари муносабатларининг мувозанати тоталитаризм хавфининг олдини олади. Ягона давлат, аслида халқ ҳокимиятини адо этувчи бу идоралар ўртасида ваколатлар тақсимланса-да, улар орасидаги ўзаро алоқадорлик муносабатлари ҳал этувчи роль ўйнайди. Ҳозирги пайтда халқ, давлат ва унинг идоралари ўртасида ажралиш эмас, балки бирлик, бир ёқадан бош чиқариб ишлаш ижобий натижалар бера олади.

Бу ҳолат республикамиз давлат идоралари тизими муносабатларидан ҳам келиб чиқади. Масалан, Олий Кенгашимиз қонунлар қабул қилиш йўли билан ижроия ва суд идораларининг ҳуқуқий мақомини белгилаб беради, судлар шу қонунлар асосида гражданлик ва жиноий ишларни ҳал этади, уларнинг таркиби, шунингдек бошқарув идоралари тизими, раҳбарлари вакиллик идоралари томонидан белгиланади. Президентимиз эса қонунларга имзо чекар экан, уларнинг ижросини таъминлайди ва ўз навбатида халқ ҳамда Олий Кенгаш олдида масъулдир. Шундай экан, давлат идоралари ўртасида ажралиш эмас, балки ягона сиёсатга бўйсунган бирлик, алоқадорлик иплари белгиловчи аҳамиятга эга. Уларнинг ҳар бири қонун доирасида бир-бирининг ишига аралашмасдан ўзларига юкланган ваколатларни бажариши талаб қилинади. Ана шу талабдан ҳуқуқий давлат зарурияти келиб чиқади. Бундай ҳолатда давлат ва фуқаролар ҳамда идоралараро муносабатлар ҳуқуқий қоидалар асосида олиб борилади. Яхши қонунларнинг мавжуд бўлиши, ҳали етарли эмас, балки унга ҳамма, ҳаммавақт ва оғишмай риоя қилиши шарт. Конституция ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар давлатнинг демократик табиатини қонунан мустаҳкамлаб туради.

Давлатимизнинг қанчалик даражада халқчиллиги, халқ ҳокимиятини ифодалаши, халқнинг хоҳиши, манфаати асосида ўз сиёсатини белгилаши унинг ҳар бир қадамида имтиҳондан ўтади ва халқ ҳамда давлат муносабатлари ана шу синов натижалари билан аниқланади. Унинг ички фаолияти бениҳоя кенг ва кўп қиррали бўлиб, ижтимоий-иқтисодий, маданий-маиший, сиёсий ва миллатлараро соҳаларни ўз ичига олади. Улардан фақат айримларини қуйида мисол қилиб келтириш мумкин.

Хусусан Ўзбекистон Республикасининг ҳозирги иқтисодий сиёсати мулкка мутлақ давлат эгалигидан, унинг турли шаклларига йўл очиб бериш негизида бозор муносабатларига ўтишдан иборат. Мулкчилик шакллари, шу жумладан хусусий мулкчилик ишлаб чиқарувчиларнинг манфаатдорлиги ва меҳнат унумдорлигини оширишнинг бош гаровидир. Меҳнаткашларнинг умумий ва профессионал билим даражаларини ошириш, меҳнатни яхши ташкил этиш, фан ва техника ютуқларига суяниш кабилар давлатимизнинг иқтисодий сиёсатида муҳим ўрин тутади. Ишлаб чиқариш ва иқтисодий ривожланишнинг ҳамма жиҳатларини давлат томонидан режалаштириш жиддий чегараланади ва бундаги ҳамма иштирокчиларга кенг ташаббус учун имкониятлар кучая боради.

Бозор иқтисодиётига ўтишнинг ҳозирги босқичида нарх-наволарнинг беҳад ўсиб боришида Ўзбекистон Республикасининг аҳоли кенг табақаларини ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилиш сиёсати ва фаолияти катта эътиборга сазовор. Ижтимоий адолат, меҳнатга яраша яшаш бугуннинг шиори бўлса-да, бизнингча, жиноятчиликка қарши кураш, соғлиқни сақлаш, аҳоли учун уй-жойлар қуриб бериш, халқ таълими, пенсионерлар, ногиронлар, кўп фарзандли оилаларни ҳимоя қилиш борасида давлатнинг функциясини янада кучайтириш мақсадга мувофиқдир. У ҳуқуқийгина эмас, балки ижтимоий давлат ҳам бўлмоғи лозим.

Мустақил шароитда республикамизда ўтказилаётган янги иқтисодий тадбирлар аҳоли орасида асосан ижобий акс-садо беряпти, уларни кўпчилик қўллаб-қувватламоқда. Тўғри, бозор иқтисодиётига ўтишнинг қийинчиликлари мавжуд, айниқса халқ хўжалигини ривожлантиришда илгариги собиқ республикалар ўртасидаги алоқаларнинг деярли узилиб қолиши кўп муаммоларни келтириб чиқарди. Бироқ давлатлар ўртасидаги ва МДҲ доирасидаги икки ва кўп томонлама шартномалар бу қийинчиликларга барҳам беришда кўмаклашмоқда. Мавжуд танглиқдан чиқишда чет давлатлар билан биргаликда барпо этилаётган қўшма корхоналар иқтисодий ва меҳнат билан боғлиқ масалаларни ҳал этишга ёрдамлашади. Шунингдек хўжалик юритишнинг янги шакллари фуқароларнинг манфаатдорлигини оширмоқда. Пахта майдонларини қисқартириш, аҳолига қўшимча томорқа ерлар бериш Ўзбекистоннинг ўзида етиштирилаётган қишлоқ хўжалик маҳсулотларини тобора кўпайтиришда ижобий роль ўйнамоқда.

Давлат мустақиллигининг биринчи йилида ижтимоий ҳаётда содир бўлаётган демократик ўзгаришлар ҳам халқ томонидан яхши кутиб олинмоқда. Масалан, улар қаторига меҳнаткашларнинг моддий тарафдан ўта муҳтож қатламларини муҳофаза этиш, фуқароларнинг виждон эркинлиги кафолатини кучайтириш, маданий-маънавий қадриятларга кенг йўл очиб бериш, чет элдаги фуқаро-қариндошлар билан алоқалар ўрнатиш кабилар киради. Маҳаллий ўз-ўзини бошқариш идораларининг шакллана бориши, ҳокимликларни таъсис этиш орқали маҳаллий давлат бошқарувини жонлантириш муайян ҳудудларда фуқароларнинг талаб-эҳтиёжларини қондиришга кўмаклашмоқда. Мустақиллик, янги сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий тадбирлар истеъдодли ва тинчликсевар халқимизни янги ижодий меҳнат сари ундайди ва олдимиздаги улкан вазифаларни ҳал қилишда дастлабки босқич бўлади.

Хуллас, Ўзбекистон Республикасини демократик давлат деб таърифлаганда биз юқорида қисқача кўриб ўтган асосий жиҳатлар назарда тутилган, деб ўйлаймиз. Давлатнинг ташкил этилиши ва фаолиятидаги демократик белгилар бундан кейин тағин ҳам кучайиб боражак. Бу жараён давлат сиёсатида халқнинг дунёқараши, истаги ва манфаатининг ифодаланиши билан бевосита боғлиқдир. Халқ ва сиёсат бирлиги давлатнинг куч-қудратини, демократизмини кўрсатади. Жамият ва давлат ҳаётининг демократик қоидалари маданиятимиз даражаси билан белгиланиб, мавжуд қонун ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатлар доирасида ҳаракат қилади ва ривожланади.

К. КОМИЛОВ,
Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби.

У. ЧОРИЕРОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори.

А. ВАҲОБОВ,
ҳуқуқшунослик фанлари номзоди.

ДЎСТЛАРИМИЗГА ТОТУВЛИК ИСТАЙМИЗ!

Институтимизда филология фанлари доктори, профессор, кафедра мудири, тожик халқининг ўтмиши, бугунги, порлоқ келажагининг етук ва билимдон тарғиботчиси Ҳамиджон Ҳамидовнинг сўлғин чеҳрасини кўриб, Тожикистонда мудҳиш воқеалар бўлаётганлигини яна бир марта сездим. Мен Ҳамиджон Ҳамидовни талабалик давридан биламан. Бирга пахта терганмиз, ўзбек-қозоқ филология факультетида бир вақтда раҳбар бўлганмиз, яхши тушимизни ҳам, ёмонини ҳам бир-биримизга айтганмиз. Тожик маданияти, маънавиятининг улуғворлигини шу одамдан ўрганганман. Тожик халқига бўлган ҳурматим ўткинчи нарса эмас. Яқинда Ҳамиджон Ҳамидов менга янги китобини тақдим этди. Дастхатда шундай илиқ сўзлар ёзилганки, бундай ёзувни донишманд халқнинг етук фарзандигина бита олади. Ёзув фақат менгагина эмас, тинч-тотув яшаётган, мўлкўлчилик учун курашаётган ўзбек халқига атаб ёзилгандай.

Қобус «Ғазабланганда ғазабингни босишни ўзингга мажбурият бил. Донишмандлар айтганидек, ғазаб устида жазо бериш — жазолаш эмас, қасд олишдир», деган эди...

Бу фикрларни, азиз тожик дўстлар сиз мендан яхши биласиз. Лекин жанжал чиққанда уларнинг ёдга келиши анча қийин. Бундай вақтда яқин, беғараз дўст маслаҳат шаклида ёдга солади. Жанжалларда қон, кўз ёши тўкиб мавқега эга бўлган одам ғолиб эмас, балки муросага келган, муросага йўл ахтарган одам ғолибдир. Сизлар минг йиллик тажрибангизни ишга соласиз, деб ишонамиз.

Сафар ЎТАНОВ,
Низомий номидаги Тошкент Давлат Педагогика институтининг кафедра мудири.

1 октябрь—халқаро қариялар куни

Заҳматкашим, меҳнаткашим,
Соддагинам — МОМОЖОН!

Ш. ШАРОПОВ олган сурат.

МЕҲР-ОҚИБАТ РИШТАЛАРИ УЗИЛМАСИН

ҲЕЧ ҚАЧОН ЁДИМИЗДАН ЧИҚАРМАСЛИГИМИЗ ШАРТ БЎЛГАН БИР БУРЧ БОР.

Сўз бутун бир авлод, тобора камайиб бораётган қариялар ҳақида бормоқда. Улар бир инсон ҳаётига сиғиши мумкин бўлмаган қийинчиликларни бошдан кечирдилар, ҳалол ишладилар, урушнинг қонли сўқмоқларидан ўтдилар, ёр-биродар ва яқинларидан ажралдилар, кўпчиликлари жуда ёш бева қолдилар.

Ҳаққоний айтганда, қарияларга ҳар қанча ёрдам қилмайлик, улар олдидаги қарзимизни ҳеч қачон уза олмаймиз. Шунинг учун ҳам Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан қариялар куни деб эълон қилинган 1 октябрь муносиб эътибор ва махсус тантана билан нишонланиши керак.

Бу санани биз шарафли кунларда — Республика ўзининг мустақиллигини, миллатнинг қайта туғулишини нишонлаётган пайтда байрам қиламиз.

Тўғридан-тўғри айтамизки, қийинчилик ва эркимиздан маҳрум бўлиб ўтган узоқ йиллар ҳам кексаларга бўлган муҳаббатимиз ва уларни ҳурмат қилиш одатларимизни йўқота олмади.

Президентимизнинг ғамхўрликлари билан республикамизда қарияларнинг ижтимоий ҳимояси ҳақидаги масала Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига аъзо бўлган бошқа давлатлардагига нисбатан бирмунча жиддий ва амалий ҳал қилинмоқда.

Қарияларимизнинг пенсия таъминоти даражасини тўлиқ асос билан юқори дейишимиз мумкин. Нафақа ёшига етган ва зарур бўлган меҳнат стажига эга бўлган хизматчилар, ишлаётган даврларидами, иш фаолиятини тўхтатибми —ихтиёрий вақтда пенсия тайинлаш учун мурожаат қилишга ҳақлидирлар.

Эркакларга 60 ёшга етганларида ва 25 йилдан кам бўлмаган стаж билан, аёлларга эса 55 ёшга етганларида ва камида 20 йил стаж билан умумий шартларда пенсия тайинланади.

Республикамиздаги пенсия ёши дунё бўйича энг кам пенсия ёшидир. У 1928 йилдан буён ҳали ўзгармади.

Ёш бўйича имтиёзли пенсиялар жабҳаси ҳам кенг ривожланган. Бундай пенсияларнинг хусусияти уларнинг кичрайтирилган пенсия ёши ва қисқартирилган стаж билан тайинланишидадир.

Республикамизда қарилик пенсиясини олувчилар 1 млн. 650 минг кишини ташкил қилса, улардан 400 мингтаси имтиёзли нафақа оладилар.

5 ва ундан ортиқ фарзанд кўриб, 8 ёшгача тарбиялаган 275 минг она кўп болалик она сифатида имтиёзли пенсия олади. Бундай пенсия 50 ёшдан ва 15 йилдан кам бўлмаган меҳнат стажи билан тайинланади.

Тўқимачилик корхоналарида, пахтачилик ва тамакичилик билан банд бўлган, механизатор ва сут соғувчи аёлларга ҳам имтиёзли пенсиялар тайинланади. Ер ости ишларида меҳнат қилган, меҳнат шароити зарарли бўлган ва иссиқ цехларда ишлаганлар учун пенсия ёши 10 йилга, зарур бўлган меҳнат стажи эса 5 йилга қисқартирилган.

Кейинги ойларда ижтимоий таъминот бўлимлари қабулхоналарида пенсия ҳақида қизғин мусоҳабалар бўлмоқда. Маълумки, нарх-навонинг ошиши энг кам пенсия миқдорларининг кескин оширилишини шарт қилиб қўйди.

1992 йилнинг январь ойидан бошлаб пенсиялар 4 бор қайта ҳисобланмоқда. Республика Президентининг 1992 йил 25 августдаги фармонининг аҳамияти аввалгиларидан тубдан фарқ қилади. Бу фармонда барча қарияларнинг манфаатлари кўзда тутилган. Чунки унда ижтимоий адолатни тиклаш ва табақалантирилган пенсия миқдорларини аниқлаш ҳақида гап кетади. Бу фармон билан пенсия таъминотидаги кўпчилик муаммолар ҳал бўлди, деб дадил айтиш мумкин.

Яна шуни ҳам унутмаслик керакки, Ўзбекистонда ўрнатилган пенсиянинг энг кам миқдори Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги бўйича энг юқоридир. Масалан, бу миқдор Россия Федерациясида 900 сўм қилиб белгиланган.

Табақалаштирилган пенсия миқдорини аниқлаш тартиби нимадан иборат? Бунинг моҳияти шуки, ўзида охирги 20 йилнинг иш ҳақлари ўсишини акслантирувчи тўғриловчи коэффициентлар шкаласи киритилади. Тўғриловчи коэффициентлар ёрдамида ўтган йилларнинг иш ҳақлари «замонавийлаштирилади», бу янги иш ҳақидан янги пенсия миқдори ҳисоблаб чиқилади. Бундан ташқари, 1992 йилнинг 1 сентябридан эркаклар учун 25 йилдан, аёллар учун эса 20 йилдан ортиқ бўлган ҳар бир тўлиқ йил учун пенсиянинг энг кам миқдори ҳам 1 фоизга оширилади.

Президентнинг охирги фармони муносабати билан қўшимча харажатларнинг ўзи йилига 5 миллиард сўмни ташкил қилади.

Кўпчилик пенсионерлар пенсияларидан ташқари, ўзлари ишлаган ташкилот, жамоа ва давлат хўжаликларидан қўшимча ёрдам пуллари оладилар. Бу тадбир айниқса, республикамизнинг жамоа хўжаликларида яхши йўлга қўйилган. 848 жамоа хўжалиги бўйича 62 минг кишига (улар умумий сонининг 83,4 фоизи) қўшимча пенсиялар тўланади ва бу мақсад учун 10,2 млн. сўм сарфланади. 847 ишлаб чиқариш корхоналари ва 345 давлат хўжаликлари ҳам ўзларининг собиқ ишчиларига қўшимча ёрдам берадилар. Олмалиқ тоғ-металлургия комбинати 2491 кишига қўшимча пенсия (ойига 50 сўмдан) тўлашидан ташқари, пенсионерларни арзон нархларда қуюқлаштирилган сут, қанд, қандолат, гўшт билан таъминлайди.

Кексайганда ёлғиз қолмоқдан ҳам оғирроқ мусибат бўлмаса керак. Ёлғизлик муаммоси айниқса, шу кунларда жиддий тус олди ва буни ҳам Президентимиз ўзига хос инсонпарварлик билан ҳал қилди. Ўтган йилнинг май ойида чиқарилган «Ўзгаларнинг ёрдамига муҳтож бўлган ёлғиз пенсионерларни қўшимча ижтимоий ҳимоялаш ҳақида»ги фармонга асосан ижтимоий таъминот тизими ходимлари уйма-уй юриб барча пенсионерларнинг аҳволини ўрганиб чиқдилар ва ўзгаларнинг ёрдамига муҳтож бўлган 24 минг кишини аниқладилар.

Ҳозирги кунда 281 та махсус ташкил қилинган ижтимоий ёрдам бўлимлари мавжуд, уларда 3 мингдан ортиқ хизматчи ишламоқда. Улар зиммасига бир ҳафтада камида 2 маротаба оталиқларидаги пенсионерлардан хабар олиш, кундалик зарур маҳсулотларни келтириш, маиший хизмат тўловларини тўлаб келиш, зарур бўлганда врачни уйга чақиртириш ва қарияларнинг таниш-билишларига хатлар ёзиб бериш каби вазифалар юклатилган. Ижтимоий ёрдам ходимлари магазинма-магазин юрмасдан балиқ, сузма, сабзавот каби ва қариялар учун энг зарур бўлган маҳсулотларни ўзларига бириктирилган махсус магазинлардан оладилар.

299 ошхона ва кафеларда 4 мингдан ортиқ кам таъминланган қарияларни бепул овқатлантириш ташкил қилинган.

Республикамизда жиддий муаммолардан яна бири ҳал қилинмоқда. Сир эмас, янги кийим-кечакларни сотиб олишга барча пенсионерларнинг ҳам қурблари етмайди. Ҳозирги қийин вақтда қарияларга бу борада ёрдам бериш керак.

Яна бир муҳим гап—эзгулик ҳақида. Очиқ кўнгил, тоза қалб, имкониятли инсонлар кексаларга ёрдам берсалар, хайр-эҳсон қилсалар нур устига нур бўлади, жамиятнинг маънавий асоси мустаҳкамланади.

Бу тантанали кунда яна шуни эслатмоқчиманки, одамларнинг дил ҳарорати, яхши муомалалари, руҳан қўллаб-қувватлашларига мухтожлар ҳам оз эмас. Уларни-да унутмайлик.

Барчадан, биринчи навбатда ёшларимиздан меҳр-оқибат ришталарини узмасликни сўраймиз. Йиллар ўтиб бундай мададнинг зарур эканлигини ҳамма ҳаммамиз англаб етамиз. Ва албатта яхшилик ерда қолмайди. Бугун отахону онахонларга кўрсатган меҳр-мурувватимиз вақти келиб фарзандларимиздан ўзимизга қайтажак.

Санобар ХЎЖАЕВА,
Республика ижтимоий таъминот вазири.

КЕКСАЛАРНИ ЭЪЗОЗЛАНГ

Бу байрамни дастлаб 1965 йилнинг 15 сентябрь куни японлар нишонлашган эди.

Қадимда кексайиб қолган ота-бобосини тоғу тошларга олиб бориб ташлайдиган японлар ҳар йили шу кунни зўр тантана билан байрам қилиб келишмоқда. Мазкур байрам муносабати билан юз ёшга етган қарияларга ҳукумат номидан совғалар берилади, юздан ошганларга эса совға билан бирга табрикномалар жўнатилади.

Қарангки, кексаларга ҳурмат-эътибор кучайган сайин юз билан юзлашган қариялар сони ўтган йигирма етти йил мобайнида 15 фоиз ошди.

Асрга тенгдошлар сонининг бир йилда 527 нафар кўпайиб, жами 4152 кишига етиши мамлакат соғлиқни сақлаш ва ижтимоий таъминот вазирлигининг фахрланса арзийдиган ютуғидир.

Узоқ умр кўрувчиларнинг саксон фоиздан зиёдроғини аёллар ташкил қилади. Ҳозир мамлакатда 107 ёшдан ошган 30 фуқаро бўлса, шундан йигирма еттитаси аёллардир. 113 йил умр кўрган Танэ Икая Япониянинг энг кекса кампиршоси ҳисобланса, фахрий рўйхатда бор-йўғи йигирманчи ўринни эгаллаб турган 107 ёшли Гепган Тонаки энг кекса чолдир.

П. ЖОЗИЛОВ.

СЎЗДАН СЎЗНИНГ ФАРҚИ БОР

Ўзбек тилига давлат мақоми берилиши муносабати билан ҳаётимизга ҳам бир қатор янги атамалар кириб келди. Очиғини айтганда, уларга кўникиш қийин бўляпти.

Ҳатто баъзи сўзлар кишининг ғашига тегади. Масалан, «нафақахўр» сўзини олайлик. «Нафақа» сўзига қўшилиб ишлатиладиган «хўр» қўшимчаси салбий иллатли «текинхўр», «порахўр», «судхўр», «ароқхўр» каби сўзларга ўхшаб кетади. Бу сўзни 30—40 йил ҳалол меҳнати эвазига нафақа олаётган меҳнат фахрийларига ёпиштириш бизларни камситишдек, таҳқирлашдек бўлиб туюлаяпти. Расмий ҳужжатларда бу сўзнинг ўрнига «Меҳнат фахрийси» ёки «нафақа олувчи» деб ишлатилса.

Е. РАҲИМЖОНОВ,
Тошкент шаҳри, меҳнат фахрийси.

ҲИММАТ

Бизда кексалар ҳар ишда бош-қош, ёшларнинг яқин кўмакчиси. Уларнинг доно маслаҳатлари, ўгитлари қалбларда чўғ ёқади, хайрли юмушларга илҳомлантиради.

Тошкент вилояти, Оҳангарон туманидаги «Олмалиқ» давлат хўжалиги ҳудудида яшовчи Юсуфали ота Пирматов фақат мураббийгина эмас, ўз ҳиммати, ғайрати билан атрофдагиларга ўрнак бўлмоқда. Улуғ Ватан уруши жангларидан жасорат кўрсатиб қайтган отахон тинч меҳнат қўйнида ҳам ўз куч-имкониятини хайрли ишларга сарфлади. Мактабда ўқитувчилик қилди. Нафақа тайинлангач эса боғбон бўлиб, ободонлаштириш ишларида қатнашди, мевали дарахтлар экиб парваришлади. Борини эл билан баҳам кўришга одатланган мўйсафид ўз маблағи ҳисобидан автобус бекати қурдирди. 73 ёшни қоралаб қолган Юсуфали Пирматовнинг қалби эзгуликка тўла. У элнинг корига ярашни фахр деб билади.

Ҳ. КАРИМОВ.

ФАХРИЙЛАРГА ЗИЁФАТ

Андижон шаҳрининг фахрийлар уйида республика мустақиллигининг бир йиллиги муносабати билан катта зиёфат берилди.

Улуғ Ватан уруши, меҳнат ҳамда ижодкор фахрий отахон, онахонларни шаҳар, вилоят ҳокимлари Қаюмжон Холмирзаев, Қобилжон Обидов, фахрийлардан Турсуной Каримова, Алижон Алимов, Облоқул Эгамовлар чин юракдан қутладилар.

Зиёратда Москва, қардош Қирғизистоннинг Ўш шаҳри ҳокимлигидан ҳам вакиллар иштирок этдилар.

Фахрийларга аталиб инъом этилган тамаддихона, новвойхонада байрамона лаззатли таомлар тайёрланиб тортилди. Санъаткорларнинг куй, қўшиқ, рақслари нуронийларни хушнуд этди.

Тинчлик, осойишталик, меҳр-оқибатли бўлиш учун дуо ўқилди.

Сирожиддин ҲАЙДАРОВ.

• Ўтган кунлар

УМИДЛИ ДУНЁ

Зулайҳо момо кўп қийинчиликларни бошидан кечирган. Каттақўрғон ҳовузини қазиш, фронт орқасидаги машаққатли ҳаёт, урушдан кейинги йиллар... Эҳ-ҳе, ҳисоб-китоб қилсанг момо пешонасидаги қат-қат ажинлар ҳам камлик қилади.

Биргина Каттақўрғон сув омборини қазишга озмунча куч-ғайрат сарф қилинмади, дейсизми. Момо ўшанда Авазовлар хонадонига эндигина келин бўлиб тушганди. Эру хотин қўш хўкиз деганларидай аёл ҳоли билан замбил кўтарди, тупроқ ташиди. Ўша пайтнинг ёшлари бошқачароқ бўлганми, партия, халқ деб ҳеч нарсадан қайтмаган.

Уруш йиллари... У кунлар Зулайҳо момонинг ёдидан чиқмайди. Эҳ-ҳе қанчадан-қанча йигитлар кетиб қайтмади, келинчаклар тул қолмади, оналар фарзанд доғида фоний дунёни эрта тарк этмади, дейсиз. Бўйбасти милтиқ кўтаришга ярагудек бўлса, тамом, урушга жўнатаверишарди. Зулайҳо момонинг 1942 йилнинг сентябрида кетган укаси — Тўхтамуроднинг ёши ҳам ўшанда эндигина 17 га тўлган эди. Ҳамқишлоғи Мирзааҳмад билан бир кунда кетди. Мирзааҳмаднинг хонадонига кўп ўтмай қора хат келди. Лекин Тўхтамурод хат ёзишни канда қилмади: ҳар қалай ора-сира бўлса ҳам келиб турди. Зулайҳо момо қуйидаги маълумотномани 50 йилдан буён асрайди. Унда шундай сўзлар битилган: «Т. Муқумов ҳарбий хизматни ўтаяпти. Имтиёз берилишига ҳақли. 04571 ҳарбий қисм командири, подполковник Митвяк». Бу маълумотнома жамоа хўжалиги раиси учун керак эди. Агар шундай ҳужжат бўлмаса, Т. Муқумов оиласига хўжалик томонидан ёрдам берилмасди.

Момо Тўхтамуроддан нима келган бўлса, ҳаммасини гард юқтирмай сақлаб келади. У бир мактубида оёғидан ярадор бўлганини, шунинг учун ҳарбий госпиталда ётганлигини айтса, яна бир хатида қўлидан оғир ярадор бўлганини ёзган. Ҳар икки хат ҳам ҳарбий госпиталдан жўнатилган. Зулайҳо момо хатни кўрдим дегунча бўлмай кўзида ёш ҳалқаланади.

1945 йилнинг баҳори момо учун энг оғир бўлди. Хат келганини кўриб аввал суюнди. Чунки анчадан бери кутаётганди. Ҳар қалай оддий хат-ку, қора хат бўлса нима қиларди. Кейин ўқиб кўзларига ишонмади: «наҳотки, бошқа давлатга ўтиб кетган бўлса, йўқ, бўлиши мумкин эмас». Ишонмай деса, мактубда «кетдим» деган сўз бор.

Момо Тўхтамуродни 50 йилдан бери кутади. Дарак йўқ. Балки чиндан ҳам ўтиб кетгандир. Урушдан кейин қанчадан-қанча одамни «власовчи», деб босган қадами «тергаб» турилди. Қийноққа чидолмай оламдан кўз юмганлар қанча. Ким билади, Тўхтамурод ҳам асирга тушган бўлса, борсам, қийнашади, деб Ватандан йироқда юргандир...

Зулайҳо момо 82 ёшга кирдилар. Жомбой районининг Жомбой қишлоқ кенгаши ҳудудида яшайди. Чойида шама тик турса ҳам ҳушёр тортади: йўл пойлайди. Гўё укаси эшикдан кириб келаётгандек. Тиланчи борки, қуруқ қолдирмайди: бирига нон улашса, иккинчисига чақа узатади. Нафақасидан ошганини хайр-эҳсон қилади. Жомбой райони марказида қурилаётган Исломобод масжидига 300 сўм пул ўтказди.

— Тўхтамуродни кўрсам бўлди, менга бошқа ҳеч нарса керак эмас, — дейди момо. — Кўнглим сезади: у тирик, қайдадир юрипти. Кўзим ёруғлигида кўрсам, дегандим. Насиб қилармикина...

Умидли дунё деб шунга айтсалар керак.

Р. ИНОЯТОВ,
журналист.

• Мунозарали мулоҳаза

ДАХЛСИЗ ВА НУФУЗЛИ МАҲКАМА

Ўзбекистон жумҳурияти Олий Кенгашининг X сессиясини катта қизиқиш билан кузатдим. Айниқса, «Республика прокуратураси тўғрисида»ги Қонун лойиҳаси бўйича бўлган муҳокама ва мунозаралар кўпроқ эътиборимни тортди.

Муҳокама ва мунозаралардан шу нарса маълум бўлдики, кўпчилик халқ ноиблари қонун лойиҳасини ўрганиш жараёнида прокуратура тўғрисида етарли тасаввурга эга бўлмасдан ёндашганлар. Шунинг учун ҳуқуқшунос олим сифатида ўзимнинг айрим мулоҳазаларимни баён қилишни зарур, деб топдим.

Жаҳон тарихига назар ташлайдиган бўлсак, ибтидоий жамоа тузумидан кейин «давлат» сўзи пайдо бўлиши билан ҳуқуқ ва мажбуриятларни ўзида акс эттирган унинг қонунлари ҳам юзага келган. Ўша давлатнинг қонунларини бир хилда, бирдай амалда бўлишини назорат қилиш, номи прокуратура бўлмаса ҳам, у ёки бу номдаги орган ёки шахсга юклатилган, чунки ҳаёт шунга мажбур қилган. Сабаби — агар қонунларнинг бажарилишини назорат қилиб турувчи орган бўлмаса, қонунлар ишламаган ва улар турли жойда турлича талқин қилинган. Бу ўз навбатида қонунсизликни вужудга келтирган. Тарихдан бир мисол:

1917 йил Октябрь революциясининг дастлабки кунларида Халқ Комиссарлари Совети раиси В. И. Ленин томонидан Россияда амалда бўлган прокурор назорати йўқ қилиб ташланган. Лекин орадан салкам 5 йил ўтгандан кейин прокуратура органини қайтадан тузишга мажбур бўлишган. Чунки қонунлар бажарилиши назорат қилинмагани учун анархиянинг кучайиб кетишига олиб келган.

Ривожланган демократик давлатлар деярли барчасининг парламентларида қонун қабул қилиниши билан бирrаликда бу қонунларни ҳаракатга келтириш ва бажарилишини таъминлаш механизми устида кўпроқ мунозара бўлади. Бу вазифани амалга оширишда эса прокуратуранинг роли каттадир. Чунки қабул қилинган қонунларга барча бирдек амал қилмас экан, ҳуқуқий давлат тўғрисида ҳам, демократия тўғрисида ҳам сўз бўлиши мумкин эмас. Шу сабабли бундай орган давлат тушунчасининг зарур ва йўқ қилиб бўлмас унсуридир. Прокуратура органи барча вазирликлар, давлат комитетлари, концернлар, корхона, муассаса ва ташкилотлар, ижрочи ва фармойиш берувчи ҳокимият идораларининг, турли хил жамоат ташкилотларининг чиқараётган ҳуқуқий актларини жумҳуриятнинг асосий қонуни бўлган Конституция ва бошқа қонунлари доирасида бўлиши ҳамда барча мансабдор шахслар ва фуқаролар томонидан қонунларга аниқ ва бир хилда оғишмай амал қилиниши устидан назорат олиб бориши лозим. Прокуратура — ҳар қандай маҳаллийчилик, тўрачилик, сансоларчиликка қарши туриши ва бутун жумҳуриятда қонунчиликнинг бир хилда бажарилишини таъминлаши зарур. Прокуратуранинг бошқа назоратчи органлардан фарқи ҳам худди мана шунда.

Сессияда қонун муҳокамаси пайтида ҳокимлар фаолиятини прокурор назоратидан чиқариш, прокуратура фаолиятидан терговни олиш, судда кўрилган жиноят ва фуқаролик ишларининг қонунийлиги устидан прокурор назоратини олиб бормаслик лозим, деган фикрлар билдирилди. Маълумки, ҳозирги туман ҳокимлари ва уларнинг ўринбосарларининг 95 фоизи ҳуқуқшунос эмас. Ҳокимлар томонидан ҳафтасига 2-3 тадан фармойишлар чиқарилмоқда. Чиқариладиган бу фармойишлар қонунлар доирасида бўлиши шарт. Лекин уларнинг ҳаммаси шундай деб айтиб бўлмайди. Ҳокимлар назоратдан четда бўлсин, деб уларни илоҳийлаштириш керак эмас. Маълумотларга мурожаат қиладиган бўлсак, биргина Жиззах вилояти бўйича 1991 йил давомида район халқ судлари чиқарган ҳукм ва ажримларининг 98 таси, ҳал қилув қарорларнинг 35 таси қонунга хилоф бўлганлиги сабабли прокурорларнинг кассация ёки назорат тартибида келтирган раддиялари асосида бекор қилинган ва кейинчалик қайтадан кўрилиб қонуний қарорлар қабул қилинган.

Демак, судлар қабул қилинган қарорларнинг қонунийлиги устидан прокурор назоратини сақлаб қолиш ҳаётий зарурат.

Мунозарали масалалардан бири терғов олиб боришни алоҳида бир орган тузиб, унинг зиммасига юклаш тўғрисида бўлди. Амалдаги Жиноят-процессуал қонунчилиги бўйича терғов олиб бориш тегишли бўлишига қараб уч орган зиммасига, яъни миллий хавфсизлик комитети, ички ишлар органлари ва прокуратура органлари терговчилари зиммасига юкланган. Ҳар учала орган терговчилари тергов қилиб тугатган жиноят ишлари бўйича тузилган айблаш фикри прокурор томонидан тасдиқлангандан кейин судга юборилади. Депутат П. Саидазимов таклиф қилганидек, терговни прокуратура, Ички ишлар вазирлиги органларидан олиб, Вазирлар маҳкамасига бўйсунувчи органга берилган тақдирда ҳам қонунда белгиланган тергов тартиби қоладиган бўлса, прокурор учун жавобгарлик масъулияти ўзгармайди ва бу кутилаётган самарани бермайди.

Сессияда айрим депутатларнинг сўзга чиқишларидан шундай фикрни уқиш мумкинки, прокуратура — адолатсиз ишлар қиладиган, зўравон бир орган. Улар бу фикрни «пахта иши», «ўзбеклар иши»ни олиб борган Бутурлин, Гдлян ва Ивановлар билан боғлашди. Бутурлин, Гдлян, Иванов ва бошқа юзлаб марказдан келганлар Москванинг Ўзбекистонга нисбатан мустамлакачилик сиёсатини амалга ошириш учун чекланмаган ҳуқуқ билан юборилган, улар ўша пайтда амалда бўлган қонунлардан очиқдан-очиқ чиқиб кетган эди. Минглаб қатағон қилинганлар қаторида ҳар бир вилоятдан ўнлаб ноҳақ ишдан ҳайдалган, жазоланган, қувғинга олинган прокуратура ходимлари ҳам бор. Ўшалардан биттаси менинг ўзим бўлиб, 6 йил давомида собиқ Иттифоқнинг бош прокурорига мурожаат қилиб ҳам адолат тополмаган эдим.

Хайриятки, Жумҳуриятимиз прокуратурасининг ҳозирги раҳбарияти адолатни юзага чиқариб, қанчадан қанча ноҳақдан қувилганларни қайтадан ишга тикладилар.

Сессияда сўзга чиққан депутат X. Шукуровнинг фикрича, жумҳурият прокуратураси тўғрисидаги қонун лойиҳасида прокуратурага берилган ҳуқуқлар демократик ҳуқуқий давлат манфаатларига тўғри келмас эмиш. Ҳуқуқий давлатнинг маъноси шуки, ҳаётнинг ҳамма йўналишлари қонунлар билан тартибга солиниб, унга оддий фуқародан тортиб, энг юқори мансабдор шахсгача бирдай амал қилади.

Энди прокуратурада ишлайдиганлар масаласига келганда, ҳар бир кадрни ишга қабул қилиш пайтида уни ҳар томонлама қаттиқ текшириб кўриш керак. Билимсиз, савиясиз, халқ учун жонкуяр бўлмаган тасодифий кимсани ишга қабул қилган прокурор жавоб бериши лозим. Қонун бузган прокуратура ходими ҳақиқатда ҳам қаттиқ жазоланиши шарт. Прокуратура ходими ўз ҳақ-ҳуқуқи масаласида мурожаат қилганда жумҳурият бош прокурори охирги инстанция бўлиши керак эмас. Олий судга мурожаат қилиш ҳуқуқи берилиши лозим.

Кези келганда айтиш керакки, район прокурорлиги лавозимига тайин этишда вилоят ҳокимининг розилиги олиниб, Президент ҳузуридаги маъмурий органлар билан шуғулланувчи бўлим, жумҳурият прокуратураси текшируви ва суҳбатидан ўтсин, лекин район ҳокимларининг розилигини олиш лозим эмасдир. Сабаби — ундай ҳолатда прокурор маҳаллий таъсирга тушиб қолиши мумкин ва ҳақиқий маънодаги, қонунда кўрсатилган назоратни олиб бора олмайди.

Жумҳурият прокуратураси тўғрисидаги Қонуннинг қабул қилиниши алоҳида аҳамиятга эга бўлиб, мустақил жумҳуриятимиз муҳим давлат механизмининг бир қисмини белгилаб олиш демакдир. Кўп йиллик тажрибалар асосида яратилган органни ҳозирги пайтда синдириш осон, лекин вақти-соати билан уни қайта тиклаш анча қимматга тушади.

Баён этилганлар менинг шахсий мулоҳазаларим. Ўйлайманки, бу муҳим масалада республикамизнинг ҳуқуқшунос олимлари ва етакчи мутахассислари ўз фикрларини билдирадилар.

Т. СУЮНДИҚОВ,
Жиззах вилояти прокуратурасининг катта терговчиси.

ДУОНИ ОЛТИНГА АЙЛАНТИРЯПТИ

ОЛОТ шаҳрида илк хусусий ошхона иш бошлади. Асли касби тиш даволаш ҳакими бўлган Чори Хўжаев уни ўз маблағи ҳисобига қурдирди.

Биринчи куниёқ меҳмонларга ва қарияларга урф-одатимиз бўйича ош тортиб, отахонларнинг дуосини олди. Энди ишбилармон ўша дуони олтинга айлантириш учун ишга киришиб кетди.

М. ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СЎЗАНАДАГИ ЯМОҚ

• ФОТОАЙБНОМА •

Наманганни гуллар шаҳри деймиз. Чиндан ҳам у ернинг турфа гуллари ўзининг жозибадор чиройи ва муаттар иси билан кишини мафтун этади. Аммо...

Аммо, суратдаги чала қолган қурилиш ертўласи сўзанадаги ямоқдай шаҳар кўркини бузиб турибди. Бир йил эмас, беш йил эмас, нақ ўн йилга яқин вақт ўтдики, қурувчиларнинг бу «ёдгорлиги» атрофга лолу ҳайрон боқади.

Даставвал ертўла кавланди. Бетон қуйилди. Аммо, иш тўхтаб қолди. Одамлар орасида унинг қанақа бино эканлиги ҳам анчайин гап бўлди: биров турар жой қурилармиш деса, бошқалар қурилиш ташкилотлари учун идора, дейди.

Аслида униси ҳам, буниси ҳам эмас. Бу жой давлат ҳисоблаш маркази, ўлчов асбоблари лабораторияси учун ҳозирланган бўлиб, давлат режаларига ҳам киритилган эди. Аммо турли важ-корсонлар оқибатида иш тўхтади-қолди.

Шаҳарнинг қоқ ўртасида, Гагарин ва Нодира кўчалари кесишган жойдаги туя гўшти еган бу қурилиш маълум вақт ахлатхонага айлантирилди. Кейинроқ, ишни давом эттириш мақсадида у ер тозаланди. Пойдевор ёнига бетон уйчалар келтирилди. Бироқ натижадан дарак бўлмади. Кўзга тушган чўпдай сўппайиб турган ташландиқ хароба қачонгача одамлар ғашига тегаркин?

Р. ИРИСОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

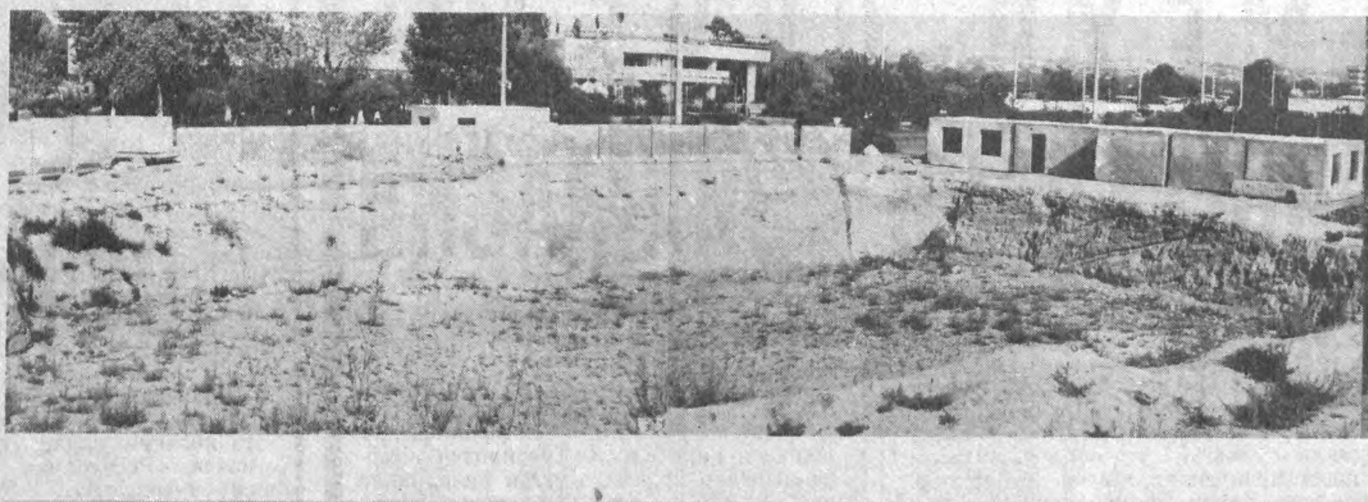

СУРАТЛАРДА: чала қолган қурилиш биносининг энг сўнгги кўриниши.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

Ҳалима ҚОРАБОЕВА

МЕН ЎЗИМНИ ТАНИБ БОРАЯПМАН...

Ҳалима Қорабоева Андижон Давлат педагогика институтини 1968 йили битирган. Мактабда ўқитувчи, район газетасида ходима бўлиб ишлаган.

«Қуёш қизи», «Учаётган қушлар», «Яшил барглар» шеърий тўпламлар муаллифи. Энг сара шеърлари «Лирика» мажмуида жамланиб чоп этилган.

Оз яшадим, демайман асти,
Ҳатто бир нечалик
дақиқаларда —
Бир умрга етарлик дардни,
Бир умрга арзирлик бахтни—
Вужудим сезди.

Шу эмасми ахир яшаш
деғани,
Вақт шу зайлда ўтмоқда:
Қалбим тингламоқда.
Ақлим ўсмоқда.
Мен ўзимни бораяпман
таниб.

Бир чеккага чиқиб
турсам-да,
Фикрим дунёларни айлар.
Дилдан дилга кўчар ҳаёлим,
Қайғусидан юрак доғланар,
Шодлигида бордир иқболим.

* * *

Руҳимга парвариш бермасанг ўзинг,
Фикримни очмасанг ўзинг,
не қилдим.
Тиз чўкиб илтижо қилдим,
йиқилдим,
Қўллагин, илоҳим, ҳолим танг,
ўзинг.
Япроқларга жило берасан ҳар
тонг,

Уммонларга — тўлқин, тулпорга —
қанот —
Берасан ғунчага арғувоний ранг,
Сўнмас муҳаббат бер менга ҳам
ҳаёт!

Дунёни сен қандай яратган
бўлсанг,
Севмоқлигим учун шундайлигича,
Туйғу бер, илҳом бер, қувват
бер пича,
Руҳим бўшашгандир, ҳолатим
таранг.

Истасанг тошни ҳам инжу қиласан,
Улкан тош бўлади зарра ҳам
ҳайҳот.
Қовжироқ қалбимга, эй қодир ҳаёт
Истасанг гуркираб кириб келасан.

Узингдай ўзгани дилга ошно билмадим ҳаргиз,
Кечалар ой каби, кундуз қуёшдай кўрмадим ҳаргиз.

Тумандай тарқалиб кетди йўлимда сохта туйғулар
Тараххум қилса деб бошни деворга урмадим ҳаргиз.

Сенинг васлинг ҳаёлида юракда гул, чечак унди,
Гиёҳ унмас томонларга умидвор юрмадим ҳаргиз.

Тушиб гулбаргидан шабнам зум ўтмай лойга айланди,
Бериб ўткинчи туйғуга дилимни бурмадим ҳаргиз.

Ўзинг бир чашми уммонсан, ўзинг бир зарра оламсан
Ҳалима, ўзга тасвирни чиройли кўрмадим ҳаргиз.

АНГЛАШ

Кўзим қадрини билмабман, аёвсиз ўч олар бу он,
Хира тортди ёруғ дунё, кўрингайдир хира осмон.

Отам айтди, Онам айтди: ўтар дунёга хирс қўйма,
Тўкилган кипригингдан ҳам туюлгай бир куни арзон.

Кўриб англар дея туҳфа этибди ул сахий наққош,
Очиқ кўз бирла кўрмасдан нечалар кўнглида армон.

Нигоҳим қуввати тунни пичоқдай тилкалар эрди,
Кўриб дилдан тавоф этган қасрлар бўлдилар вайрон.

Ҳалима, қайтадан бул кун ҳаводай ўзгарар дунё,
Кўриш бошқа экан, мумтоз қолур англаш билан инсон.

УЗР

Узр, Оллоҳ, ўзим билмай сўзимда кўп хато қилдим.
Унутдим, воҳ, тилим бурро қилиб ўзни — кейин билдим.

Узини содда донишманд қилиб ваъз айтди кўп шайтон,
Гоҳи ғафлат қучоғида ўшал маҳлуққа интилдим.

Сароб, жарлик сари имиллаб не хил рангларда товланди,
Қувондим сохта туйғудан, ниҳоят, жарга ҳам келдим.

Бу зиндон бунча қўрқинчли, шуми интилганим, ҳайҳот!!
Вақт шамшири остида бош эгдим, энди енгилдим.

Ҳалима, кеч эмас, Оллоҳ кечар балки гуноҳингдан,
Дилинг айтар: тўкилгайман, ёз энди, мен тўлиб бўлдим.

• *Сансалорлик*

ЕМАГАН СОМСАГА ПУЛ ТЎЛАШ

БУХОРО шаҳрининг Абай кўчасида республика кўзи ожизлар жамиятига қарашли ўқув-ишлаб чиқариш корхонаси, икки қаватли ётоқхона, 140 ўринли болалар боғчаси, 85 хонадонга мўлжалланган иккита турар-жой, биноси, ошхона, дўкон, маъмурий бино ҳамда руҳий хаста эркак ва аёлларнинг интернат-уйлари жойлашган.

Биз бундан икки ой бурун сув тарқатиш (канализация) тармоқлари муаммоси билан вилоят ҳокими ҳузурига киргандик. Шундан кейин кўп ўтмай анча йиллардан бери чала қолиб келаётган таъмирлаш ишларини ниҳоясига етказиш авж олиб кетди. Лекин бу ишга бевосита мутасадди бўлган раҳбарлар шикоятчилардан пинҳона ўч ола бошлашди. Корхонамиз директори Абдуллаев, интернат уйи директорлари Норов ва Юсуповга ҳеч бир асоссиз жарима солишди. Жарима ҳужжатларини «қонунлаштириб» берган Файзулла Хўжаев район прокуратурасининг ходими Абдумажид Бобоёровнинг эътироф этишича, бу уч раҳбар табиатнинг софлиги ва мусаффолигига хавф солишда шахсан айбдор эмиш. Асл айбдорлар қолиб, бегуноҳ кишиларнинг айбланаётгани кишини ажаблантиради. Емаган сомсага пул тўлаш деб шунга айтсалар керак-да. Бўлмаса ким айбдор, деган савол туғилиши мумкин: Бухоро шаҳар маъмурияти. Чунки уларнинг рухсати билан казо-казо фуқароларга сув қувурлари ўтган йўлнинг қоқ ўртасидан иморат солиш учун ер ажратиб берилди. Натижада сув қувурлари қурилган ва қурилаётган иморатлар остида қолиб кетди. Устига устак, насос станцияси олиб ташланди. Афсуски, бу шаҳар «Водоканал» идораси раҳбарларини ташвишга солмади. Аксинча, улар гўё ерости сув йўлини назорат қилиб, оқава сувларни ифлосланишдан сақлаганликлари учун Бухоро ўқув ишлаб чиқариш корхонаси ҳисобидан 1990 — 1991 йиллар учун 85222 сўм 86 тийин, амалдаги йилнинг етти ойи учун эса 61140 сўм 74 тийин ҳақ олдилар. Бу борада махсус автохўжалик идораси ҳам улардан қолишмайди. Мазкур корхона ерости сув қувурларини гўё тозалаб турганлиги учун комбинатдан кейинги икки ярим йил мобайнида 100 минг сўмга яқин пул ундирди.

1990 йилнинг 26 сентябрида республика Вазирлар Маҳкамаси кенгаши тадбирлар режасида Бухоро ўқув-ишлаб чиқариш корхонасига тааллуқли бўлган ер ости сув қувурлари ҳамда битта турар-жой биносини шаҳар «Водоканал» ва коммунал хўжалиги бўлими зудлик билан ўз қарамоғларига олишлари лозимлиги, бу иш ижроси ўша йил охирига қадар ниҳоясига етказилиши шарт қилиб қўйилганди. Вилоят совети ижроия комитети раисининг ўша пайтдаги, энди эса вилоят ҳокими ўринбосарлари Абдукарим Раҳматов ҳамда Мубина Муҳаммедовалар зиммасига юклатилганди. Аммо муаммо ҳамон ўз ечимини топмай келмоқда. Биз иттифоқ империяси ҳукмронлиги давридаги маъмурий буйруқбозлик, хўжасизлик, бепарволик ва ношудлик мустақил Ўзбекистонимизга мерос бўлиб ўтмаслигини, кундалик ҳаётимизда кўндаланг бўлиб қолаётган муаммолар энди пайсалга солинмай тез ва аниқ ҳал этилишини истаймиз.

А. ҲАЙДАРОВ,
Ўзбекистон Республикаси кўзи ожизлар жамияти Бухоро вилояти бошқаруви раёсатининг раиси.

• *БУ СИРЛИ ОЛАМ*

Алангами ёки ДЕВ?

Навоий шоҳ кўчасида таниқли сураткаш Абдусаттор Сатимовни учратиб қолдим. У мени кўриб жуда хурсанд бўлиб кетди. Суратхонасига бошлади.

— Биласиз, муҳим тарихий воқеаларни суратга олиш учун вақтимни аямайман, — деди Абдусаттор негадир сирли оҳангда. — Мингбулоқда нефть фаввораси отилиб катта ҳароратда ёна бошлаганда ўша ердаги ишларни суратга туширдим. Улар рўзномаларда босилди. Бироқ суратларга синчиклаб қарамаган эканмиз.

Абдусаттор менга вилоят рўзномасида босилиб чиққан суратлардан бирини кўрсатди. Унда уч нафар ўт ўчирувчи ва узоқда нефть қудуғидан чиқаётган ғоят катта аланга ва қопқора тутун акс этганди.

— Алангага эътибор беринг, — деди сураткаш.

Диққат билан қарадиму ҳайрон қолдим. У аланга эмас, қора тутунлар орасидаги улкан дев эди. Ҳар қандай одам бир кўришдаёқ илғаб оладиган бу қиёфани сезмаган эканмиз.

100 — 150 метрлик аланга эртаклардаги жинни эслатарди. У 50-55 ёшлар чамасига ўхшар, қалин соқолмўйловли, бошида шохлари ҳам бор. Юзи маъюс, қўлларини бириктириб, алланарсалар ҳақида фикр юритаётгандай кўринади.

Бошқа суратларни ҳам бирма-бир кўздан кечирарканмиз, ғоят ажабланарли манзараларга кўзимиз тушади. Уларнинг бирида аланга аждарҳога, иккинчисида саллали мўйсафид, бошқасида аёл бўлиб ёнаётганлигини кўриш мумкин эди. Мингбулоқда ўша кунлари ишлаган кўпчилик кишилар ҳам нефть қудуғи остидан чиқаётган даҳшатли ғаройиб ҳайқириқлар, осмонўпар алангаииг бетоқат тўлғонишлари ҳақида ҳайратланиб гапиришарди.

Ер остидан бундай катта босимда (1200 атмосфера босими) нефть чиқиши йирик мутахассисларни ҳам довдиратиб қўйганди. Америкалик, қувайтлик мутахассислар бундай ҳодисага биринчи марта дуч келиши экан. Шуниси таажжубланарлики, нефтни сунъий равишда ёндириш ва уни ўчириш ҳам қандайдир тасодифлар туфайли тезлашди.

— Нефть қувури атрофидаги 60 гектар ер ёнарди, — дейди вилоят ички ишлар бошқармаси ўт ўчириш қисмининг катта муҳандиси Козимжон Ғаниев. — Ҳароратнинг баландлигидан бир неча юз метр нарида туришга мажбур эдик. Биз ҳар куни алангаиинг энг маркази, нефть қудуғи ёнидаги уйчанинг ёнмаётганлигини узоқдан кўриб таажжубландик. Ёғочдан қурилган бу уйча нефть қазийдиган ишчиларнинг вақтинчалик турар жойи бўлган экан. Уйчанинг ёнмаётганлигини бир кампир шундай асослади:

Нефть фаввораси отилиб чиққач, ишчилар хурсанд бўлишган, шу уйчада бир хўрозни сўйишиб, қурбонлик қилишган экан. Уйни ўша қурбонлик ва дуолар асраб турганмиш. Ҳақиқатан ҳам деярли 20 кунгача алангалар марказидаги уйча ёнмай турди. Алангани ўчириш ишлари натижа беравермагач, кампир оқ туя сўйиб қурбонлик қилиш лозимлигини айтган. Унинг сўзларига эътибор қилинмади. Бунинг устига оқ туя топиш ҳам қийин эди. Айтишларича, ерлик аҳоли қурбонликка оқ буқа сўйишибди.

Албатта, алангани ўчиришга матонат кўрсатганларнинг хизматлари таҳсинга сазовор. Аммо нефть қудуғи атрофидаги қатламлар пастга ўпирилиб тушмаганда, оловни жиловлаш жуда мураккаб кечган бўларди. Демак, яна тасодиф ёрдам берди. Тасодиф остида нимадир яширинган бўлиши мумкинми? Ерни тирик мавжудот дейишади. У нафас олади, доим ҳаракатда бўлади, касалликка чалинади... Фақат у жуда улкан организм. Балки биз Мингбулоқда ер танасига тиғ санчгандирмиз, унинг қонини сўришга шайлангандирмиз. Балки у шундан қаҳру ғазабга келгандир. Руҳлару девлар оёққа тургандир.

Ривоятларга қараганда, Мингбулоқдаги нефть отилиб чиққан жойга қачонлардир Ҳизир бува ҳассасини санчиб кетган эмиш. Балки бу ривоятда ҳам қандайдир ҳақиқат бордир. Она ер бизга ўз бойлигини инъом этиб, мустақилликка эришган халқимизга ёрдам бераётгандир.

Балки юқоридаги гаплар баъзи кишиларга чўпчакдай туюлар. Биз ҳам буни илмий асосламоқчи эмасмиз. Шунчаки, ҳодисаларнинг ғаройиб ва сирли эканлигини айтиб ўтдик, холос.

Тўлқин СИДДИҚ.

• *Қадрият*

ХАЛҚПАРВАР ШОҲ ВА ШОИР ХОТИРАСИ

ҚАДИМИЙ Хоразм диёри Туркман ва Қорақалпоқ халқлари учун ҳам азиз ва муқаддас даргоҳдир. Минтақалараро иқтисодий-ижтимоий алоқалар ишдан чиққан ҳозирги кезларда ҳам бу учала юрт ўртасидаги аҳиллик, ҳамжиҳатлик, хўжалик алоқалари азалгидай давом этмоқда. Хоразмликнинг тўйи туркман ва қорақалпоқ биродарларсиз ўтмаганидай, шу ўлкаларнинг тўй-маракалари ҳам ён қўшни — жон қўшниларсиз татимайди.

Туркман эли ошиқлари ва бахши-созандаларининг пири — Ошиқ Ойдин шайх Шахобиддин Умар хотирасига бағишлаб яқинда ўтказилган Халқаро байрам дастурхонининг тўри Қорақалпоқ ва Хоразм элидан борган азиз меҳмонлар учун ажратилди. Хоразмлик машҳур достончи 94 яшар Бола бахши (Қурбонназир Абдуллаев)нинг жўшқин овози тантанада иштирок этаётган Туркманистон Президенти Сапармурод Ниёзовни маҳлиё этди. Бахшига туркман эли сардори номидан чопон, белбоғ, телпак ва «Туркмани» гилам инъом этилди.

Қорақалпоғистонлик ва туркманистонлик дўстлар учун бирдай азиз сиймолар кўҳна Хоразмда ҳам оз эмас. Наинки Хиванинг, балки шеърият олами султонларидан бири — шоҳ Феруз (Муҳаммад Раҳимжон Соний), елкаси ер ўпмаган машҳур курашчи ва оташнафас шоир Паҳлавон Маҳмуд ана шундай буюк аждодлардан саналадилар.

Хоразм вилояти ҳокими М. Жуманиёзов бир гуруҳ хиваликларнинг илтимосига биноан шу йил баҳорда савоб ва хайрли ишга қўл урди. Узоқ йиллар мобайнида харобага айланаётган шоҳ Ферузнинг «Қибла Тозабоғ» аталмиш боғ-ҳовлисини ободонлаштириш ва таъмирлашга киришилди. Куни кеча Хива меҳнаткашлари, сайёҳлар сервиқор ёдгорликни аср бошидаги қиёфасида кўрдилар. Атиги 4 ой ичида харобазор ўрнида кўзни яшнатувчи сарой ва боғ бунёд этилди. Ўзбекона қадриятларни қадрлаш, қайта тиклаш борасидаги ибратли ишларнинг ёрқин намунаси шу-да.

Шоҳ ва шоир саройи қайта бунёд этилиши муносабати билан қадимий Хивада катта сайил ўтказилди. Қишлоқ меҳнаткашлари замин бағрида унган ва етиштирилган неъматлардан жозибали кўргазма ҳозирладилар, бозор аҳлини катта байрам савдосига чорладилар.

Маросим қўшни-қариндош дўстлар, меҳмонларсиз татирмиди. Анъанага мувофиқ Туркманистон ва Қорақалпоғистондан ардоқли обрўли меҳмонлар ташриф буюрдилар. Туркманистон делегациясига Тошховуз вилояти ҳокими Сафаргалди Мутаев, Қорақалпоғистон вакилларига Республика Олий Кенгаши раиси Уббиниёз Аширбеков раҳбарлик қилишди. Сайил қатнашчилари аввалига Хива осори атиқаларида бўлиб, Паҳлавон Маҳмуд ва Муҳаммад Раҳимхон Феруз қабрларини зиёрат қилдилар, муқаддас Қуръон оятлари тиловат қилинди. Сўнгра «Табиат инъомлари» кўргазмаси кўздан кечирилди. Байрам яна бир кўнгилли маросимга уланди. Хиванинг марказий ўйингоҳи қуриб битказилган йирик қишки спорт-соғломлаштириш мужассамаси фойдаланишга топширилди.

Сайил авжига чиққан маҳалда Хивада 47 йил одилона ҳукмронлик қилиб, эл меҳрини қозонган собиқ хоннинг боғҳовлиси бўйлаб «Алиқамбар» куйи, ўлмас «Феруз» ашуласи, карнай-сурнай наволари янгради. Бу ерда Хоразм ҳокимлиги номидан катта байрам базми уюштирилди. Вилоят ҳокими М. Жуманиёзов, Тошховуз вилояти ҳокими С. Мутаев, Қорақалпоғистон Олий Кенгаши раиси У. Аширбеков, Ўзбекистон халқ ноиби, Қорақалпоғистон халқ ёзувчиси Иброҳим Юсупов тантана қатнашчиларини муборакбод этдилар. Аждодлар анъанаси абадийлигидан, дўстлик ва қардошлик алоқалари янги мазмун ва қиёфа касб этаётганидан, воҳадаги бу уч халқнинг дили, тили, орзу-ўйлари бир эканидан мамнуният изҳор қилдилар. Шоҳ ва шоир хотира кечаси пировардида ажойиб дўстлик байрамига айланди. Даврада ўзбекча, хоразмча, туркманча ва қорақалпоқча куй-қўшиқлар янгради.

Сайилда қатнашар эканмиз, дўстона ва қардошлик ҳис-туйғулари билан яшаётган, якдил ишлаётган ва курашаётган қўш соҳил аҳли учун бугунги қийинчиликлар ўткинчи бир ҳолат эканига имон келтирдик.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЙ БЕКАЛАРИ НОЛИШМАЙДИ

АЁЛЛАРНИНГ табиати қизиқ. Масалан, аввалига уйимда гиламим йўқ, деб нолишади. Кейинроқ гиламлар кўпайганда, уларни чанг-тўзондан тозалаётиб, «уф, бунча зил-замбил бўлмаса», дея оғринишади.

Қайроққумдаги гиламчилик акция бирлашмаси мутахассислари ўз маҳсулотларига нисбатан мамлакатда ва хорижда бўлган талабларни ўрганиб, аёлларнинг нолишларига чек қўйишга қарор қилишди.

Гиламларни бирмунча енгиллаштириш устида иш бошланди. Ишлаб чиқилган ўнта янги турдан иккитаси маъқул топилди. Янгилик гиламларнинг сифатига асло таъсир кўрсатмайди.

Ў. УСМОН.

ЭНГ ЯХШИ МАСЛАҲАТ

Афандининг бир ўртоғи хотини билан уришиб Афандига маслаҳат солди:

— Афанди, сиз кўп ақлли одамсиз, энг яхши маслаҳат сиздан чиқади, нима қилай, хотинимни қўяйми, йўқми?

— Хотинингни қўй десам, кейин сўкасан, қўйма десам, ҳозир сўкасан, энг яхши маслаҳат — билганингни қил!

АФАНДИ ЛАТИФАЛАРИДАН

БЎЗОҚНИНГ АРАБЧАСИ

Афанди мадрасада арабча ўқир эди. Домласи бир куни имтиҳон қилмоқчи бўлиб сўради:

— Афанди, араблар бузоқни нима дейди?

— Араблар бузоқ сигир бўлгунча сабр қиладилар, сигир бўлгандан кейин бақар дейдилар, —деб жавоб берди Афанди.

АТТАНГ

Подшо Афандига катта мансаб бериб:

— Энди сиз каттароқ бир ҳовли топиб, кўчинг. Ҳозирги уйингиз торлик қилади, — деди.

— Аттанг! — деди Афанди подшога. — Шунчадан бери сиғиб келган уйимга энди сиғмайдиган қилиб қўйдингиз...

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсиргап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

• Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 23.20. № Г—410. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.